

**Evaluatie tweede tranche
Subsidieregeling Duurzaam
Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA)**

Datum	Juli 2024
Status	Definitief

Inhoudsopgave

Belangrijkste bevindingen en verbeter suggesties	4
Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse	4
Belangrijkste bevindingen uit de enquête	6
Belangrijkste bevindingen uit de emissiereductie berekening	7
Verbetersuggesties op basis van de evaluatie	8
1 Inleiding	10
2 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse	12
2.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen	12
2.2 De doelgroepen in meer detail	15
2.3 Projectgrootte	22
2.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend	25
2.5 Budgetverdeling per doelgroep	31
2.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken	38
2.7 Budgetverdeling per projectsoort	39
3 Ervaren met het aanvraagproces: signalen uit enquête	44
3.1 Inleiding	44
3.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling	45
3.3 Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces	47
3.4 Conceptaanvraag	47
3.5 Openingsdag eerste tranche en ervaren belemmeringen	49
3.6 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces	51
3.7 Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure	53
3.8 Beoordeling RVO-website en helpdesk	54
3.9 Beoordeling van de afhandeling	56
3.10 Suggesties voor optimalisatie	57
4 CO₂-emissiereductie door de DUMAVA-regeling	59
4.1 Onderzoeksvraag	59
4.2 Besparingskengetallen en emissiereductie eerste openstelling	59
4.3 Emissiereductie tweede openstelling	62
4.4 Totale emissiereductie eerste en tweede openstelling	63

Belangrijkste bevindingen en verbeter suggesties

Belangrijkste bevindingen uit de kwantitatieve analyse

- In totaal is er in de eerste tranche voor €298.683.309 subsidie aangevraagd en uiteindelijk is er €147.760.183 toegekend (van het beschikbare budget van €150 miljoen). In de tweede tranche is er in totaal voor €382.491.271 subsidie aangevraagd. Van dit totaal aangevraagde budget was er op de peildatum €182.847.894 toegekend. Dit betreft nog een tussenstand aangezien er op dat moment nog 16 aanvragen in beoordeling waren en er in totaal €190.000.000 beschikbaar is.
- In totaal zijn er tijdens de tweede tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) 1.526 aanvragen gedaan. Ongeveer 1,5 keer zoveel als tijdens de eerste tranche (1.078 aanvragen). Een deel van de aanvragers heeft meerdere aanvragen gedaan. In totaal zijn er in de tweede tranche 664 unieke aanvragers, waarvan 58% een intermediair betreft (tegenover 48% tijdens de eerste tranche).
- Intermediairs worden relatief vaak ingeschakeld door onderwijsinstellingen (vooral primair onderwijs), religieuze of levensbeschouwelijke instellingen, en monumenten. Relatief het minst worden intermediairs ingeschakeld door decentrale overheden (dit zijn vooral gemeenten).
- Evenals bij de eerste tranche, komen bij de tweede tranche de meeste aanvragen uit de zorgsector (554 aanvragen; 36%), gevolgd door de decentrale overheid (421 aanvragen; 28%) en het onderwijs (267 aanvragen; 17%).
Door te kijken hoe het totaal aantal (beide tranches) unieke aanvragers per (sub)categorie zich verhoudt tot het aantal potentiële aanvragers binnen die categorie (de totale sectoromvang), wordt duidelijk dat binnen de zorgsector in verhouding veel aanvragen zijn gedaan door algemene ziekenhuizen (60% van alle potentiële aanvragers) en universitair medische centra (70%). Daarnaast ook door MBO-instellingen (75%) en gemeenten (62%). Inmiddels hebben alle Nederlandse universiteiten een of meerdere keren een aanvraag gedaan (100%).
- Tussen de verschillende DUMAVA-doelgroepen blijkt een zekere mate van overlap. Dit komt doordat de doelgroepen bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (monumenten).
- Van de 1.078 aanvragen tijdens de eerste tranche zijn er 132 direct uitgelot op basis van moment van indienen (toen het subsidieplafond al bereikt was). Daarnaast vielen 379 andere aanvragen uiteindelijk ook boven het subsidieplafond. Verder zijn 24 door de indiener ingetrokken voordat er een beslissing was genomen. Van de eerste tranche zijn er 33 aanvragen volledig afgewezen tijdens de subsidiebeoordeling. Van alle aanvragen zijn uiteindelijk 500 subsidies verleend, waarvan er 89 meteen zijn vastgesteld (zonder

beschikking) en 411 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier.

Van de 1.526 aanvragen tijdens de tweede tranche vielen er op de peildatum (4 april 2024) 830 aanvragen boven het subsidieplafond. Er zijn 35 aanvragen volledig afgewezen (om uiteenlopende redenen). Daarnaast zijn 9 aanvragen ingetrokken (7 voordat er een beslissing was genomen en 2 na verlening) en nog 16 aanvragen in behandeling. Op de peildatum zijn er 636 subsidies verleend, waarvan er 107 meteen zijn vastgesteld en 529 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier.

- In totaal is er in de eerste tranche in 1.078 aanvragen voor 2.851 maatregelen subsidie aangevraagd. Daarvan hebben 224 maatregelen betrekking op een integraal verduurzamingsproject en 1.737 maatregelen betreffen losse maatregelen (meestal 1 of 3 maatregelen per aanvraag). Verder zijn er 740 aanvragen gedaan voor advies (energie-advies of duurzaam monumenten advies) en 150 voor op het opstellen en registreren van een definitief energielabel.
In de tweede tranche is in 1.526 aanvragen voor 4.779 maatregelen subsidie aangevraagd. Daarbij hebben 355 maatregelen betrekking op een integraal verduurzamingsproject en 2.606 maatregelen betreffen losse maatregelen (meestal 3 maatregelen per aanvraag). Daarnaast zijn 1.528 aanvragen gedaan voor advies en 290 voor een definitief energielabel.
- Er wordt het vaakst subsidie aangevraagd voor energieadvies, in beide tranches. De aangevraagde maatregelen die daadwerkelijk betrekking hebben op het verduurzamen van een gebouw, betreffen het vaakst LED-verlichting, isolatie van bestaande constructies en PV- of PVT-panelen. Dit geldt voor zowel de eerste als de tweede tranche. Het hoogst aangevraagde én (tot nu toe) toegekende budget betreft in beide tranches de 'integrale aanpak met maatwerkadvies'.
- De nieuwe maatregel 'Integraal met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie' (sinds tweede tranche) is 113 keer aangevraagd en tot nu toe 58 keer toegekend.
- Voor de tweede tranche is een schot aangebracht in het totale budget. Van het totale budget voor de tweede openstelling van €190 miljoen werd €66,5 miljoen gereserveerd voor aanvragen onder de €500.000. Een ruime meerderheid van de aanvragen van de tweede tranche (1.334 van de 1.526; 87%) betrof aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000. Deze aanvragen waren tezamen goed voor bijna €170 miljoen.
- De decentrale overheid heeft in beide tranches voor relatief het grootste bedrag subsidie aangevraagd; in totaal voor ruim 180 miljoen euro (waarvan tot nu toe bijna 88 miljoen euro toegekend). Wat opvalt is dat vier subsectoren (gemeenten, MBO-instellingen, algemene ziekenhuizen en verpleeghuizen) bij elkaar al 49% van het *aangevraagde* budget beslaan. Dezelfde vier sectoren beslaan bij elkaar 53% van het reeds *toegekende* budget.
- Voor de doelgroep Rijksmonumenten (volgens de monumentenregistratie) is na twee tranches voor ruim 47 miljoen euro subsidie aangevraagd, waarvan ruim de helft was toegekend op de peildatum. Ook gemeentelijke monumenten bevinden zich onder de aanvragen, waarvoor ruim 23 miljoen is

aangevraagd. De aanvragen betreffen verder ook enkele provinciale monumenten.

- De twee doelgroepen die voor de tweede tranche aan de doelgroepenlijst zijn toegevoegd (Kunstzinnige vorming van amateurs (SBI 85.52.5) en Beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)) zijn beiden één keer aangevraagd.
- Met de tot nu toe (eerste en tweede tranche samen) toegekende integrale projecten wordt 1% van het totaal *potentiële* vloeroppervlak gerenoveerd.

Belangrijkste bevindingen uit de enquête

Voorwaarden en regelingstekst

Vrijwel alle aanvragers die de enquête hebben ingevuld geven aan dat het voor hen duidelijk was welke gebouwen onder de regeling vallen. Ook de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen zijn duidelijk en begrijpelijk voor vrijwel allemaal. We hebben geen inzicht in de beleving van eigenaren van maatschappelijk vastgoed die op basis van (de onduidelijkheid van) de regelingstekst geen aanvraag hebben gedaan.

Conceptaanvraag

Sinds de tweede tranche is het mogelijk om twee weken voorafgaand aan de openstelling een conceptaanvraag voor te bereiden en klaar te zetten in het eLoket van RVO. Bijna alle ondervraagden van de enquête geven aan gebruik te hebben gemaakt van deze optie. Men vond dat ze de aanvraag zo beter konden voorbereiden, ze ervoeren meer flexibiliteit, minder tijdsdruk en minder zorgen over eventuele technische problemen. De openstellingsdag en het daadwerkelijk indienen van de conceptaanvraag is door de meesten als heel positief ervaren.

Openingsdag en ervaren belemmeringen

Het hele aanvraagproces van de tweede tranche wordt door ondervraagden een stuk beter beoordeeld dan van de eerste tranche. Een hele ruime meerderheid van de ondervraagden geeft het aanvraagproces van de tweede tranche een voldoende, tegenover minder dan de helft van de eerste tranche. Ondervraagden zijn echter (nog steeds) minder te spreken over de hoeveelheid werk en complexiteit en onvolledigheid van het aanvraagformulier en over de kosten die gemoeid zijn met het opstellen van een aanvraag.

Vorbereiding

Net als in de eerste tranche geeft het overgrote deel van de geënquêteerden van de tweede tranche aan in meer of mindere mate moeite te hebben gehad met het *verzamelen* van de benodigde gegevens voor de aanvraag. Het *aanleveren* van de benodigde gegevens kostte dit keer echter een stuk minder moeite dan bij de vorige ronde. Ook de hoeveelheid gegevens die verzameld moest worden vormde ook deze ronde weer een uitdaging. Daarnaast vindt ongeveer de helft van hen de tijd die het heeft gekost om de aanvraag op te stellen en de complexiteit daarvan niet acceptabel, dit is niet veranderd sinds de eerste tranche. Ook vindt meer dan de helft de complexiteit van het opstellen van de aanvraag niet acceptabel. Echter, de tijd die het kostte om de (concept)aanvraag daadwerkelijk in te dienen in het eLoket is door significant meer geënquêteerden als zeer acceptabel ervaren. Ten opzichte van de eerste aanvraagronde is de beoordeling van het eLoket ook sterk verbeterd.

Dienstverlening RVO

Over het algemeen is men (zeer) tevreden over de dienstverlening van de RVO-helpdesk. Onder andere de vriendelijkheid, deskundigheid en snelheid van de helpdesk medewerkers wordt gewaardeerd. De beoordeling van de helpdesk is zelfs op alle onderdelen verbeterd ten opzichte van de eerste aanvraagronde. Ook over de RVO-website is men over het algemeen positief. Het up-to-date zijn van de informatie op de website en de bruikbaarheid daarvan bij het opstellen van een aanvraag worden beter beoordeeld vergeleken met de eerste aanvraagronde.

Subsidieplafond

Er heerst nog altijd wat onvrede en teleurstelling over het uitgeloot worden naar aanleiding van het bereiken van het subsidieplafond. Het indienen van de aanvragen heeft de aanvragers vaak veel kosten en moeite gekost: het opstellen van een aanvraag, laten opstellen van energieadvies, inhuur van intermediairs, zeer lange wachttijd voor het indienen op de openingsdag. Voor uitgelote aanvragen is dit grotendeels een verspilling van tijd en geld geweest en werkt demotiverend en vertragend voor de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed.

Belangrijkste bevindingen uit de CO₂-emissiereductie berekening

Emissiereductie tweede openstelling - Individuele maatregelen

Met het door TNO berekende besparingskengetal (op basis van een steekproef uit de aanvragen uit de eerste tranche) is de totale emissiereductie voor de individuele maatregelen voor de tweede openstelling berekend. In totaal leveren alle individuele maatregelen een jaarlijkse emissiereductie van 35,8 kton CO₂ per jaar op.

Emissiereductie tweede openstelling - Integrale pakketten

De berekende jaarlijkse emissiereductie voor integrale pakketten voor de tweede openstelling komt uit op 3,4 tot 21,1 kton CO₂ per jaar. De bandbreedte ontstaat doordat twee methodes zijn gehanteerd bij het berekenen van de emissiereductie. Doordat weinig achtergronddata bekend zijn kan niet worden bepaald welke methode het meest nauwkeurig is.

Totale emissiereductie eerste en tweede openstelling

De totale berekende reductie komt uit op 77,1 tot 104,5 kton CO₂ per jaar. Deze reductie is berekend voor de eerste en tweede openstellingsronde samen, waarbij (op de peildatum) 330,6 miljoen euro is toegekend. De totale energiebesparing van de maatregelen waarvoor DUMAVA-subsidie is toegekend wordt geschat tussen de 0,95 en 1,20 PJ aardgas en tussen de 0,23 en 0,43 PJ elektriciteit. Met de emissiefactoren van aardgas en elektriciteit in 2021 betekent dit in de hoge schatting een emissiereductie van circa 0,1 megaton per jaar, waarvan 0,07 megaton reductie van directe emissies door aardgasverbruik.

Om deze getallen in perspectief te plaatsen: de uitstoot van broeikasgassen inclusief landgebruik was in 2022 circa 158 megaton CO₂-equivalenten¹. Om het klimaatdoel van 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 te behalen, moeten we in 2030 uitkomen op circa 100 megaton. De komende jaren (gerekend vanaf 2022) moet dan jaarlijks gemiddeld circa 7 megaton CO₂-reductie bereikt worden. De ingeschatte emissiereductie door de DUMAVA-subsidie van 0,1 megaton omvat daarmee circa 1,5% van het jaarlijkse doel.

¹ [Klimaat- en Energieverkenning 2023 \(pbl.nl\)](#), pagina 38.

Verbetersuggesties op basis van de evaluatie

Complexiteit van het aanvragen

- Veel aanvragers ervaren het aanvraagproces van de DUMAVA-subsidieregeling als complex, tijdrovend en kostbaar. Onderzoek hoe de complexiteit van het aanvragen van de DUMAVA-subsidieregeling zich verhoudt tot andere subsidieregelingen en daaropvolgend, hoe het aanvragen vereenvoudigd kan worden zonder afbreuk te doen aan het doel van de regeling (CO₂ reductie).
- Vaak worden er intermediairs ingeschakeld bij het indienen van de aanvraag. Onderzoek nader waarom dit precies gebeurt (complexiteit, tijdgebrek, anders?), door wie, en of dit echt nodig is.

CO₂-impact

- Hoewel de aanvraag als complex wordt ervaren, wordt hierin weinig informatie opgevraagd waarmee de CO₂-impact berekend kan worden. Hierdoor is deze berekening slechts indicatief. Onderzoek de mogelijkheden om het aanvraagformulier uit te breiden ten behoeve van exactere berekeningen van de CO₂-impact, zonder dat dit nog verder ten koste gaat van de complexiteit van het aanvragen.
- De ingeschatte emissiereductie door de DUMAVA-subsidie is circa 1,5% van wat jaarlijks bereikt moet worden om het klimaatdoel in 2030 te behalen. Een manier om met hetzelfde budget de impact van de DUMAVA-regeling op de CO₂-reductie te vergroten, zou kunnen zijn om relatief meer budget toe te wijzen aan maatregelen met de grootste emissiereductie per gesubsidieerde euro (zoals LED-verlichting of PV/PVT-panelen) of maatregelen met een beperkte emissiereductie uit de subsidieregeling te weren (zoals HR-glas).

Budget en marktvrage

- Onderzoek de mogelijkheid om meer budget vrij te maken voor de DUMAVA subsidie
- Onderzoek de mogelijkheden om het beschikbare budget eerlijk(er) te verdelen. Tijdens beide tranches van de DUMAVA subsidie hebben grote partijen zoals ziekenhuizen, universiteiten en gemeenten in verhouding de meeste aanvragen gedaan. Om het beschikbare budget eerlijker te verdelen kan bijvoorbeeld gedacht worden aan:
  - Per sector een maximum totaal budget toewijzen.
  - Een deel van het budget reserveren voor maatschappelijk vastgoed met een kleinere oppervlakte.

Voorwaarden en regelingstekst

- Formats (o.a. voor energieadvies en begroting) verplichtstellen. Daarnaast zorgdragen dat deze formats direct na publicatie van de regeling beschikbaar zijn, zodat aanvragers er direct mee kunnen werken in hun voorbereiding.

Dienstverlening RVO

- Definitief aanvraagformulier tijdig beschikbaar stellen op een goed vindbare locatie op de RVO website. Eventuele wijzigingen in het aanvraagformulier of in de benodigde gegevens die ingediend moeten worden duidelijk communiceren.
- Controle uitvoeren op de invulbaarheid van het aanvraagformulier (aantal karakters invulvelden, duidelijke toelichting waar nodig, voorbeelden waar nodig, eenheden vermelden waar nodig, etc.).

- De huidige manier van aanvragen van integrale verduurzamingsprojecten is niet altijd even duidelijk; dit onder de loep nemen en waar mogelijk optimaliseren.

1 Inleiding

Voor u ligt de evaluatie van de tweede aanvraagronde Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed, afgekort DUMAVA. Deze evaluatie is door RVO uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

De evaluatie heeft als doel om voorafgaand aan het openstellen van de volgende tranche de signalen van de doelgroep over de werking van DUMAVA in de praktijk op te halen en de wijzigingen ten opzichte van de eerste tranche te evalueren.

Achtergrond

De subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) beoogt de eigenaren van bestaand maatschappelijk vastgoed te stimuleren om te investeren in het verduurzamen van hun gebouw. De DUMAVA-regeling komt de maatschappelijk vastgoedeigenaren tegemoet in de kosten om te verduurzamen. Met de regeling kunnen ze subsidie krijgen voor energieadvies, een energielabel en verduurzamingsmaatregelen. Er wordt een diverse doelgroep bediend, zowel professionele organisaties zoals ziekenhuizen, maar ook kleinschalige organisaties zoals buurthuizen.

Op 3 oktober 2022 werd de eerste tranche van de investeringssubsidie voor DUMAVA opengesteld. Het totale budget voor deze eerste ronde was € 150 miljoen. Wegens de grote belangstelling werd op de eerste dag van openstelling het beschikbare budget twee keer overtekend, waardoor een deel van de ingediende aanvragen is uitgeloot en dus niet is meegenomen in de beoordeling. De regeling werd gewijzigd op enkele punten en de tweede openstelling van de regeling vond plaats op 18 september 2023.

Enkele wijzigingen in de regeling ten opzichte van de eerste openstelling:

- Extra (sub)categorieën en SBI-codes maken onderdeel uit van de doelgroep.
- Voor de tweede tranche is een schot aangebracht in het totale budget. Van het totale budget voor de tweede openstelling van €190 miljoen werd €66,5 miljoen gereserveerd voor aanvragen onder de €500.000. Hierdoor komen meer eigenaren van maatschappelijk vastgoed in aanmerking voor de subsidie.
- Daarnaast werden aanvragers voor een integraal verduurzamingsproject in deze tweede aanvraagronde gemotiveerd om direct te renoveren naar een hoog energieprestatieniveau. Als ze deze ambitie zouden opnemen in hun projectplan, krijgen ze niet 30%, maar maximaal 35% van de projectkosten gesubsidieerd.
- Ook was het voor deze tranche mogelijk om vanaf 2 weken voor de openstelling een conceptaanvraag klaar te zetten in de digitale aanvraagomgeving van RVO.

Evaluatie

Ter evaluatie wordt de regeling onder de loep genomen: monitoring van het gebruik van de regeling, invoeringstoets (enkel plaatsgevonden na de eerste openstelling), een enquête onder aanvragers en een berekening van (een schatting van) de emissiereductie. De enquête heeft specifiek betrekking op hoe aanvragers het aanvraagproces hebben ervaren en wat ze goed en minder goed vonden gaan. Deze evaluatie is opgesteld door RVO, cluster Monitoring van de afdeling Duurzaam Bouwen.

Inhoud rapportage

Deze evaluatie bestaat uit drie hoofdstukken, die de drie afzonderlijke onderzoeken betreffen:

- Hoofdstuk 2: Een analyse van alle aanvragen binnen de eerste en tweede tranche. Hiermee wordt een beeld verkregen van de kenmerken van de aanvragers, evenals de verdeling van de aangevraagde budgetten en de toegekende budgetten.
- Hoofdstuk 3: Een enquête onder de aanvragers van de tweede tranche. Hiermee zijn hun ervaringen met betrekking tot het aanvraagproces opgehaald. Daarnaast worden resultaten van de tweede enquête vergeleken met de resultaten van de enquête onder aanvragers van de eerste tranche.
- Hoofdstuk 4: Het effect op de emissie door de tweede openstelling, gebaseerd op de besparing- en CO₂-reductiekengetallen per euro subsidie die zijn berekend door TNO na de eerste openstelling van de regeling.

De antwoorden op de open vragen van de enquête en de onderzoeksaanpak van de verschillende onderdelen staan in afzonderlijke bijlagen.

2 Beeld van de aanvragen: kwantitatieve analyse

2.1 De aanvragen: uitlotingen, intrekkingen, toekenningen en afwijzingen

Aanvragen

In totaal zijn er tijdens de eerste tranche van de subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed (DUMAVA) 1.078 aanvragen gedaan. In 454 van de gevallen (42%) is de aanvraag door een intermediair gedaan, dus niet door de eigenaar of andere nauw betrokkene zelf. Een deel van de aanvragers heeft meerdere aanvragen gedaan; in totaal zijn er 436 unieke aanvragers (wat 210 keer een intermediair betreft; 48%). Tijdens de tweede tranche zijn er 1.526 aanvragen gedaan, waarvan 957 aanvragen (63%) door een intermediair zijn gedaan. In totaal zijn er 664 unieke aanvragers, waarvan 387 intermediairs (58%). Zie tabel 2.1.

Er zijn 215 aanvragers die zowel in de eerste als de tweede tranche een aanvraag hebben gedaan.

Aanvragen en aanvragers	1^e tranche	2^e tranche	Totaal
Aantal aanvragen	1.078	1.526	2.604
- door eigenaar of andere nauw betrokkene	624	569	1.193
- door intermediair	454	957	1.411
Aantal unieke aanvragers	436	664²	1.100
- eigenaar of andere nauw betrokkene	226	277	503
- intermediair	210	387	597

Tabel 2.1 Aanvragen en aanvragers

Status aanvragen

Van de 1.078 aanvragen tijdens de eerste tranche zijn er 132 direct uitgeloot³ op basis van moment van indienen (toen het subsidieplafond al bereikt was). Daarnaast vielen 379 andere aanvragen uiteindelijk ook boven het subsidieplafond, waarmee ze ook als 'uitgeloot' beschouwd kunnen worden⁴. Verder zijn 24 aanvragen door de indiener ingetrokken voordat er een beslissing was genomen. Deze vallen buiten de subsidiebeoordeling. Van de eerste tranche zijn 33 aanvragen volledig afgewezen tijdens de subsidiebeoordeling. Van alle aanvragen in de eerste tranche zijn uiteindelijk 500 subsidies verleend, waarvan er 89 meteen zijn vastgesteld (zonder beschikking) en 411 worden vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier.

Van de 1.526 aanvragen tijdens de tweede tranche zijn er op de peildatum (4 april 2024)⁵ 830 aanvragen die boven het subsidieplafond uitkomen. Daarnaast zijn 35 aanvragen volledig afgewezen en nog 16 in behandeling. Op genoemde peildatum zijn er 636 subsidies verleend, waarvan er 107 meteen zijn vastgesteld en 529 worden

² Unieke aanvragers in de tweede tranche hebben ook geen aanvraag in de eerste tranche gedaan.

³ Oorspronkelijk waren er 137 aanvragen uitgeloot, maar bij 5 aanvragen is met BZK afgestemd om deze wel in behandeling te nemen.

⁴ In strikte zin was deze groep niet uitgesloten van de loting, zoals de groep 'direct uitgeloot', waar het subsidieplafond duidelijk al bereikt was. Maar ook het deel dat meegenomen is in de loting maar alsnog boven het subsidieplafond uit bleek te komen (wat mede afhing van het aantal afwijzingen en intrekkingen), is in wezen uitgeloot.

⁵ Datum waarop een uitdraai van het aanvraagbestand is gemaakt ten behoeve van deze analyses.

vastgesteld na het indienen van een vaststellingsformulier. Er zijn 7 aanvragen ingetrokken door de indiener voordat er een beslissing is genomen. Zie tabel 2.2.

Verder zijn in beide tranches enkele aanvragen ingetrokken ná verlening, waar al dan niet nog een openstaande terugvordering voor geldt.

Status aanvragen	1 ^e tranche	2 ^e tranche	Totaal
Direct uitgeloot	132	0	132
Aanvraag boven subsidieplafond	379	830	1.209
Aanvraag ingetrokken door aanvrager voordat beslissing is genomen	24	7	31
Aanvraag volledig afgewezen	33	35	68
Aanvraag nog in behandeling	0	16	16
Aanvraag in behandeling → subsidie verleend	411	529	940
Aanvraag vastgesteld	89	107	196
Aanvraag ingetrokken na verlening (en geen openstaande terugvordering meer)	7	2	9
Openstaande terugvordering van (deels) reeds uitbetaald bedrag n.a.v. herziening/intrekking	3	0	3
Totaal	1.078	1.526	2.604

Tabel 2.2 Status aanvragen

In- en uitlotingen: doelgroepen

De doelgroep van DUMAVA betreft vastgoed dat in eigendom is van een maatschappelijke instelling binnen een zevental hoofdcategorieën. In tabel 2.3 is aangegeven hoeveel aanvragers er zijn per (sub)doelgroep, en hoeveel daarvan in de eerste tranche zijn ingeloot en uitgeloot. Vanuit de zorgsector is zowel in de eerste als in de tweede tranche het vaakst beroep gedaan op de subsidieregeling; in totaal 1.031 aanvragen (40% van alle aanvragen). De zorgsector wordt op afstand gevolgd door de decentrale overheid en het onderwijs.

	1 ^e tranche		2 ^e tranche	Totaal
	ingeloot	uitgeloot		
Decentrale overheid	231	28	421	680
Onderwijs	173	17	267	457
Zorg	414	63	554	1.031
Cultuur	1	0	8	9
(Rijks)monument	57	5	83	145
Religieuze instellingen	31	9	110	150
Overige publieke gebouwen	39	10	83	132
Totaal	946	132	1.526	2.604

Tabel 2.3 Aanvragen (in loting) per doelgroep

Volledige afwijzingen: afwijzgronden

De aanvragen die (tot nu toe) volledig zijn afgewezen⁶, hebben verschillende afwijzgronden. Zie tabel 2.4.

⁶ Van de aanvragen die zijn toegekend (evenals de aanvragen die nog in behandeling zijn) komt het in enkele gevallen voor dat een *deel* van de maatregelen is afgewezen. Deze zijn hier niet benoemd.

Afwijsgronden volledige afwijzing	1 ^e tranche	2 ^e tranche	Totaal
Maatregel niet conform maatregelenlijst	10	4	14
Subsidiebedrag max €5.000	6	3	9
Vastgoed - Geen eigendom	2	6	8
Energie-advies ontbreekt	5	1	6
Geen advies bij integraalproject	3	3	6
Vereiste aanvraaggegevens zijn niet aangeleverd (artikel 4:5)	2	3	5
Dubbel aangevraagd	2	3	5
Onderneming heeft onjuiste SBI code	2	2	4
Portefeuilleroutekaart is niet subsidiabel	2	0	2
Maatregel staat niet genoemd in het energie-advies	0	2	2
Onderneming met IB/VB	0	2	2
Kantoorgebouw < C label	1	0	1
Kantoorgebouw zonder geldig E-label	1	0	1
E-rapport voldoet niet	1	0	1
Rapport energie-advies te oud	0	1	1
Maatregel valt onder energiebesparingsplicht	0	1	1
Onbekend	4	6	10
Totaal⁷	33	35	68

Tabel 2.4 Afwijsgronden volledige afwijzingen

Subsidiebedragen

Bij de tweede openstelling van de regeling is er voor bijna 382,5 miljoen euro subsidie aangevraagd. Op de peildatum was er bijna 183 miljoen euro toegekend. In totaal is er na twee tranches voor ruim 681,1 miljoen euro subsidie aangevraagd, waarvan inmiddels 330,6 miljoen euro toegekend. Dit is nog geen finaal bedrag aangezien er op de peildatum nog 16 aanvragen van de tweede tranche in beoordeling waren. De bedragen voor de eerste tranche zijn finaal. Zie tabel 2.5.

Subsidiebedragen	1 ^e tranche	2 ^e tranche	Totaal
Aangevraagd	€ 298.683.309	€ 382.491.271	€ 681.174.580
Toegekend	€ 147.760.183	€ 182.847.894	€ 330.608.077
Beschikbaar budget	€ 150.000.000	€ 190.000.000	€ 340.000.000

Tabel 2.5 Subsidiebedragen

⁷ In enkele gevallen zijn er twee afwijsgronden geweest, waardoor de aantallen niet helemaal optellen tot het totaal.

2.2 De doelgroepen in meer detail

De totale doelgroep van DUMAVA betreft zeven hoofdcategorieën (zoals reeds te zien in tabel 2.3). Tabel 2.6 toont hoe de verdeling is van het totaal aantal aangevraagde subsidies over de zeven hoofdcategorieën.

	1 ^e tranche ⁸		2 ^e tranche		Totaal	
Decentrale overheid	259	24%	421	28%	680	26%
Onderwijs	190	18%	267	18%	457	18%
Zorg	477	44%	554	36%	1031	40%
Cultuur	1	0%	8	1%	9	0%
(Rijks)monument	62	6%	83	5%	145	6%
Religieuze instellingen	40	4%	110	7%	150	6%
Overige publieke gebouwen	49	5%	83	5%	132	5%
Totaal	1.078	100%	1.526	100%	2.604	100%

Tabel 2.6 Aandeel binnen doelgroepen dat subsidie heeft aangevraagd

De hoofdcategorieën bestaan uit verschillende subcategorieën en SBI-codes die binnen de regeling vallen. Tabel 2.7 toont hoe de verdeling is van het aantal aangevraagde en verleende subsidies over de verschillende subcategorieën. Te zien is dat de aanvragen binnen de zorg (de grootste groep) ook weer in de tweede tranche vooral betrekking hebben op verschillende typen verpleeg- en verzorgingshuizen. Bij de decentrale overheid zijn wederom bijna alle aanvragen afkomstig van gemeenten. De subgroep onderwijs heeft nog steeds een wat meer gespreide samenstelling, met een toename van het aantal aanvragen van primair onderwijs.

De twee nieuwe doelgroepen aan de doelgroepenlijst (Kunstzinnige vorming van amateurs (SBI 85.52.5) en Beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)) zijn beiden één keer aangevraagd.

	Subsidie aangevraagd			Subsidie toegekend		
	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal
Decentrale overheid	259	421	680	125	170	295
- gemeenten	256	417	673	125	168	293
- provincies	1	1	2	-	-	-
- waterschappen	2	3	5	-	2	2
Onderwijs	190	267	457	92	115	207
- primair onderwijs	53	122	175	20	52	72
- voortgezet onderwijs	41	31	72	21	10	31
- MBO-instellingen	63	55	118	32	25	57
- HBO-instellingen	15	29	44	8	14	22
- universiteiten	18	30	48	11	14	25
Zorg	477	554	1031	210	236	446
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	9	6	15	5	4	9

⁸ Dit betreft de ingelote en uitgelote aanvragen bij elkaar samen.

	Subsidie aangevraagd			Subsidie toegekend		
	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	5	3	8	3	2	5
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	30	24	54	15	12	27
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	2	2	4	2	1	3
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	87	99	186	40	40	80
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	1	1	2	-	-	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	1	1	2	-	1	1
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	1	3	4	-	1	1
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	2	8	10	1	1	2
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	2	-	2	-	-	-
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	1	2	3	-	1	1
- arbobegeleiding en re-integratie (SBI 86.92.2)	-	3	3	-	1	1
- preventieve gezondheidszorg (geen arbo-begeleiding) (SBI 86.92.3)	6	-	6	4	-	4
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	10	3	13	4	1	5
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	85	75	160	42	27	69
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	152	195	347	64	90	154
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	2	8	10	1	3	4
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten (SBI 87.30.1)	-	6	6	-	3	3
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	51	55	106	22	24	46
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven	5	20	25	-	9	9

	Subsidie aangevraagd			Subsidie toegekend		
	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal
voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)						
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	-	4	4	-	-	-
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	7	2	9	-	-	-
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	5	9	14	2	4	6
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	-	1	1	-	-	-
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	1	20	21	-	10	10
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	1	-	1	-	-	-
- overig maatschappelijk advies, gemeenschaps-huizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	10	4	14	5	1	6
- zorg, SBI-code onbekend	1	-	1	-	-	-
- overige in aanmerking komende SBI-codes	-	-	-	-	-	-
Cultuur (ANBI-status)	1	8	9	-	2	2
(Rijks)monument	62	83	145	29	36	65
Religieuze instellingen	40	110	150	23	43	66
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	39	110	149	23	43	66
- monumentenzorg (SBI 91.03) ⁹	1	-	1	-	-	-
Overige publieke gebouwen	49	83	132	21	34	55
- kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen) (SBI 85.52.2)	n.v.t.	1	1	n.v.t.	-	-
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	3	-	3	-	-	-
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	n.v.t.	1	1	n.v.t.	1	1
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	-	1	1	-	1	1
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	1	-	1	1	-	1
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	-	3	3	-	1	1
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	1	1	2	-	-	-
- musea (SBI 91.02.1)	2	2	4	-	1	1

⁹ Een paar SBI-codes staan onder een onlogische hoofdcategorie: monumentenzorg (SBI 91.03) onder religieuze gebouwen, religieuze en overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.1 en 9) onder overige publieke gebouwen. Dit is echter conform de opgave van de aanvrager.

	Subsidie aangevraagd			Subsidie toegekend		
	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal
- monumentenzorg (SBI 91.03)	4	5	9	1	3	4
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	1	3	4	1	2	3
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	-	3	3	-	1	1
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)-	-	3	3	-	-	-
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	37	60	97	18	24	42
- overige in aanmerking komende SBI-codes	-	-	-	-	-	-
Totaal	1.078	1.526	2.604	500	636	1.136

Tabel 2.7 Sectoren en subcategorieën/SBI-codes

Eerder zagen we (tabel 2.1) dat relatief vaak intermediairs worden ingeschakeld bij het indienen van de aanvraag. Deze intermediairs worden relatief vaak ingeschakeld door onderwijsinstellingen (vooral primair onderwijs), religieuze of levensbeschouwelijke instellingen, en monumenten. Relatief het minst worden intermediairs ingeschakeld door decentrale overheden (dit zijn vooral gemeenten).

Partijen kunnen meerdere aanvragen doen. In totaal waren er 436 unieke aanvragers in de eerste tranche en 664 unieke aanvragers in de tweede tranche. Tabel 2.8 toont hoe het totaal aantal (unieke) aanvragers per (sub)categorie zich verhoudt tot het totaal aantal potentiële aanvragers binnen die specifieke categorie¹⁰. Zo is te zien dat binnen de zorgsector door in verhouding veel algemene ziekenhuizen en universitair medische centra aanvragen zijn gedaan. Daarnaast ook door MBO-instellingen en gemeenten. Alle universiteiten hebben inmiddels een keer een aanvraag gedaan. Ten opzichte van de eerste tranche, hebben in de tweede tranche een stuk meer religieuze organisaties een aanvraag gedaan (36 keer respectievelijk 102 keer). Kleine(re) partijen hebben in verhouding een stuk minder aanvragen gedaan. Zij zijn daar mogelijk sowieso minder bedreven in. Grote partijen hebben over het algemeen meer kennis in huis om een aanvraag goed voor te bereiden, waar kleine(re) partijen vaak minder expertise hebben.

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers 1 ^e tranche	Aantal (unieke) aanvragers 2 ^e tranche	% aanvragers (1 ^e + 2 ^e tranche)
Decentrale overheid	375	76	143	58%
- gemeenten	342	73	140	62%
- provincies	12	1	1	17%
- waterschappen	21	2	2	19%
Onderwijs	7330	83	120	3%
- primair onderwijs	6582	23	64	1%
- voortgezet onderwijs	641	23	18	6%

¹⁰ De unieke aanvragers in de tweede tranche hebben geen aanvraag gedaan in de eerste tranche.

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers 1 ^e tranche	Aantal (unieke) aanvragers 2 ^e tranche	% aanvragers (1 ^e + 2 ^e tranche)
- MBO-instellingen	57	22	21	75%
- HBO-instellingen	36	7	10	47%
- universiteiten	14	8	7	100%
Zorg	329835	164	168	0%
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10) ¹¹	-	2	5	-
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	10	4	3	70%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	70	26	16	60%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	25	2	1	12%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	485	17	20	8%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	14445	1	1	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	-	1	1	-
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	12315	1	3	0%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	1910	1	3	0%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	10210	1	0	0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	155	1	2	2%
- arbobegeleiding en re-integratie (SBI 86.92.2)	3670	0	1	0%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	6175	2	0	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	4530	3	1	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	375	33	31	17%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	2380	29	33	3%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	-	2	3	-
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten (SBI 87.30.1)	215	0	1	0%
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	520	25	25	10%

¹¹ De kolom met potentiële aanvragers is hier leeg omdat de 4-cijferige SBI-code (86.10) kan worden onderverdeeld in meerdere 5-cijferige SBI-codes. De 5-cijferige SBI-codes tellen bij elkaar op tot het aantal potentiële aanvragers van de overkoepelende 4-cijferige SBI-code. Om dubbele tellingen te voorkomen is ervoor gekozen om de kolom leeg te houden. Hetzelfde geldt voor SBI-code 86.22, 87.30 en 91.01.

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers 1 ^e tranche	Aantal (unieke) aanvragers 2 ^e tranche	% aanvragers (1 ^e + 2 ^e tranche)
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	1515	2	4	0%
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	255	0	3	1%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	32310	4	1	0%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	9175	2	3	0%
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	5555	0	1	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	12095	1	2	0%
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3) ¹²	2390	0	0	0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	6335	4	4	0%
- zorg, SBI-code onbekend	n.v.t.	0	0	-
- zorg, overige in aanmerking komende SBI-codes ¹³	208775	0	0	0%
Cultuur (ANBI-status)	7445	1	8	0%
(Rijks)monument	63462	34	47	0%
Religieuze instellingen	2410	37	102	6%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	2410	36	102	6%
- monumentenzorg (SBI 91.03) ¹⁴		1	0	
Overige publieke gebouwen	71785	41	76	0%
- kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen) (SBI 85.52.2)	12540	n.v.t.	1	0%
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	15620	3	0	0%
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	38210	n.v.t.	1	0%
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	270	0	1	0%
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	-	1	0	-
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	140	0	3	2%
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	140	1	1	1%
- musea (SBI 91.02.1)	745	2	2	1%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	630	3	5	1%
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	155	1	3	3%

¹² Omdat sommige organisaties zijn geregistreerd onder verschillende SBI-codes (bij meerdere aanvragen) kan het voorkomen dat in deze tabel 0 unieke aanvragers vermeld staan voor zowel de 1^e als 2^e tranche. Deze aanvragers tellen dan bij een andere SBI-code al mee. Dit is alleen het geval bij SBI-code 88.99.3.

¹³ Om het totaaloverzicht te schetsen van de potentie binnen de zorgsector, wordt hier ook het totaal aantal potentiële aanvragers (o.b.v. de Dumava SBI-codelijst) getoond waarvoor geen aanvragen zijn ingediend.

¹⁴ Deze SBI is ook geregistreerd onder de categorie 'Overige publieke gebouwen'. Er is gekozen om het aantal potentiële aanvragers enkel bij deze andere categorie mee te tellen.

	Aantal potentiële aanvragers	Aantal (unieke) aanvragers 1 ^e tranche	Aantal (unieke) aanvragers 2 ^e tranche	% aanvragers (1 ^e + 2 ^e tranche)
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1) ¹⁵		0	3	
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	210	0	1	0%
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	n.v.t.	30	55	-
- overige in aanmerking komende SBI-codes ¹⁶	865	0	0	0%
Totaal	-	436	664	-

Tabel 2.8 Aantal unieke aanvragers per (sub)categorie/SBI-code afgezet tegen aantal potentiële aanvragers per (sub)categorie/SBI-code

Overlap tussen doelgroep en monumentstatus

Tussen de verschillende DUMAVA-doelgroepen kan een zekere mate van overlap zijn. Dit komt doordat de doelgroepen bestaan uit een combinatie van bepaalde sectoren/branches (onderwijs, zorg, cultuur, religieuze instellingen), bepaalde eigenaren (decentrale overheid, stichtingen en verenigingen) en bepaalde gebouwen (monumenten).

Tabel 2.9 toont de relatie tussen de DUMAVA-doelgroepen en de monumentstatus¹⁷ bij de aanvragen (eerste en tweede tranche bij elkaar geteld). Te zien is dat het vastgoed dat onder een andere doelgroep is aangemeld, soms ook een Rijksmonument blijkt te betreffen. Er zijn 170 aanvragen gedaan voor vastgoed met een monumentstatus, hiervan hebben 86 aanvragen zich als zodoende aangemeld bij de aanvraag. Ook gemeentelijke monumenten (overigens geen DUMAVA-doelgroep) bevinden zich onder de aanvragers, evenals enkele provinciale monumenten. Verder is zichtbaar dat 45 gebouwen die zijn aangemeld als monument, niet als zodanig zijn teruggevonden in het monumentenbestand waarover RVO beschikt.

Doelgroep zoals aangemeld bij aanvraag ↓	geen monument	(Rijks)monument	gemeentelijk monument	provinciaal monument
Decentrale overheid	607	35	38	0
Onderwijs	425	15	16	1
Zorg	995	14	19	3
Cultuur	7	1	1	0
(Rijks)monument	45	86	14	0
Religieuze instellingen	115	12	23	0
Overige publieke gebouwen	119	7	6	0
Totaal	2.313	170	117	4

Tabel 2.9 Overlap tussen doelgroepen in aanvragen (2): monumentstatus van al het vastgoed, eerste en tweede tranche bij elkaar geteld

¹⁵ Deze SBI is ook geregistreerd onder de categorie 'Religieuze instellingen'. Er is gekozen om het aantal potentiële aanvragers enkel bij deze andere categorie mee te tellen.

¹⁶ Zie voetnoot 5.

¹⁷ Dit betreft de monumentstatus volgens een monumentenbestand afkomstig van Fenicks, die beschikt over actuele gegevens over alle typen monumenten. De adressen van de aanvragers zijn hiervoor door RVO gekoppeld aan dit monumentenbestand. Voor het totaalplaatje zijn niet alleen de Rijksmonumenten, maar ook de gemeentelijke en provinciale monumenten hierin meegenomen.

2.3 Projectgrootte

Naast het aantal aanvragen en het type aanvrager, kan gekeken worden naar de aangevraagde subsidiebudgetten. Waar we eerder o.a. keken naar de grootte van de aanvragers/partijen, kijken we nu naar de grootte van het aangevraagde budget.

Aangevraagde en toegekende aanvragen naar projectgrootte

Een ruime meerderheid van de aanvragen betreft aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000, dit is te zien in beide tranches. Zie tabel 2.10. Voor de tweede tranche betreft het 1.334 van de 1.526 aanvragen (87%).

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	subsidie aangevraagd	% van totaal v.d. tranche	subsidie aangevraagd	% van totaal v.d. tranche	subsidie aangevraagd	% van totaal
€5.000 - 25.000	191	18%	261	17%	452	17%
€25.000 - 100.000	347	32%	453	30%	800	31%
€100.000 - 500.000	399	37%	620	41%	1.019	39%
€500.000 - 1.000.000	66	6%	122	8%	188	7%
€1.000.000 of meer	75	7%	70	5%	145	6%
Totaal	1.078	100%	1.526	100%	2.604	100%

Tabel 2.10 Aantal aangevraagde aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget)

Binnen deze categorie van aanvragen met een subsidiebudget tot €500.000 zijn ook de meeste aanvragen toegekend¹⁸, zie tabel 2.11.

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	subsidie toegekend	% van totaal v.d. tranche	subsidie toegekend	% van totaal v.d. tranche	subsidie toegekend	% van totaal
€5.000 - 25.000	66	13%	107	17%	173	15%
€25.000 - 100.000	148	30%	172	27%	320	28%
€100.000 - 500.000	214	43%	243	38%	457	40%
€500.000 - 1.000.000	37	7%	79	12%	116	10%
€1.000.000 of meer	35	7%	35	6%	70	6%
Totaal	500	100%	636	100%	1.136	100%

Tabel 2.11 Aantal toegekende aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget)

Voor de tweede tranche is een schot aangebracht in het totale budget. Van het totale budget voor de tweede openstelling van €190 miljoen werd €66,5 miljoen gereserveerd voor aanvragen onder de €500.000. Tabel 2.10 liet al zien dat 87% van de aanvragen in de tweede tranche aanvragen betreft tot €500.000, deze aanvragen waren tezamen goed voor bijna €170 miljoen (tabel 2.12), waar uiteindelijk minder dan de helft van is toegekend (tabel 2.13). Het beschikbare budget lijkt niet in verhouding te staan tot de behoefte onder maatschappelijk vastgoedeigenaren.

¹⁸ Dit hoeft overigens niet te betekenen dat het volledige aangevraagde budget is toegekend. De toegekende subsidie kan daarmee in een andere grootteklasse vallen. In de tabel is uitgegaan van de grootteklasse volgens de aanvraag.

Aangevraagd	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Tot €500.000	937	€ 113.870.243	1.334	€ 169.443.863	2.271	€ 283.314.105
€500.000 of meer	141	€ 184.813.066	192	€ 213.047.408	333	€ 397.860.475
Totaal	1.078	€ 298.683.309	1.526	€ 382.491.271	2.604	€ 681.174.580

Tabel 2.12 Projectgrootte waarvoor subsidie is aangevraagd

Toegekend	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Tot €500.000	428	€ 58.358.053	522	€ 65.414.336	950	€ 123.772.389
€500.000 of meer	72	€ 89.402.130	114	€ 117.433.557	186	€ 206.835.688
Totaal	500	€ 147.760.183	636	€ 182.847.893	1.136	€ 330.608.077

Tabel 2.13 Projectgrootte waarvoor subsidie is toegekend

In de onderwijssector zijn tot nu toe (eerste en tweede tranche bij elkaar geteld) gemiddeld hogere subsidiebudgetten toegekend, bij religieuze instellingen en overige publieke gebouwen gemiddeld lagere budgetten (zie tabel 2.14).

	Toegekend				
	€ 5.000 - 25.000	€ 25.000 - 100.000	€ 100.000 - 500.000	€ 500.000 - 1.000.000	€ 1.000.000 - 2.500.000
Decentrale overheid	34	80	134	31	16
Onderwijs	20	40	87	32	28
Zorg	94	124	168	38	22
Cultuur	0	0	2	0	0
(Rijks)monument	5	14	36	7	3
Religieuze instellingen	8	35	18	5	0
Overige publ. gebouwen	12	27	12	3	1
Totaal	173	320	457	116	70

Tabel 2.14 Aantal toegekende aanvragen naar projectgrootte (o.b.v. aangevraagd budget) per doelgroep, eerste en tweede tranche bij elkaar geteld

Oppervlakte

Het vastgoed waarvoor een DUMAVA-subsidie is aangevraagd betreft in beide tranches nagenoeg evenveel vierkante meters. In totaal betreft het nu minimaal¹⁹ ruim 15 miljoen vierkante meter. Aanvragen met een subsidiebudget tot € 500.000 maken in oppervlakte uitgedrukt 58% uit van het totaal (beide tranches bij elkaar geteld). Dit betreft dus relatief kleinere gebouwen (met minder kosten). Zie tabel 2.15.

¹⁹ Minimaal, want niet aan alle adressen kon de oppervlakte uit de BAG gekoppeld worden.

Aangevraagd	1^e tranche²⁰		2^e tranche		totaal	
	subsidie aangevraagd (x1000 m ²)	% van totaal v.d. tranche	subsidie aangevraagd (x1000 m ²)	% van totaal v.d. tranche	subsidie aangevraagd (x1000 m ²)	% van totaal
€ 5.000 - 25.000	393 m ²	5%	366 m ²	5%	759 m ²	5%
€ 25.000 - 100.000	1.135 m ²	15%	1.105 m ²	15%	2.240 m ²	15%
€ 100.000 - 500.000	2.635 m ²	35%	3.068 m ²	41%	5.703 m ²	38%
€ 500.000 - 1.000.000	980 m ²	13%	1.220 m ²	16%	2.200 m ²	14%
€ 1.000.000 of meer	2.476 m ²	33%	1.773 m ²	24%	4.249 m ²	28%
Totaal	7.618 m²	100%	7.533 m²	100%	15.151 m²	100%

Tabel 2.15 Projectgrootte versus oppervlakte (x 1000 m²) waarvoor subsidie is aangevraagd

Voor bijna 4,4 miljoen vierkante meter is de subsidieaanvraag toegekend in de eerste tranche. In de tweede tranche is voor ruim 3,5 miljoen vierkante meter de subsidieaanvraag toegekend. Daarmee betreffen de (tot nu toe) toegekende subsidies in totaal 7,9 miljoen vierkante meter. Toegekende subsidies tot €500.000 maken in oppervlakte uitgedrukt 52% uit van het totaal toegekende subsidiebudget.

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	subsidie toegekend (x1000 m ²)	% van totaal v.d. tranche	subsidie toegekend (x1000 m ²)	% van totaal v.d. tranche	subsidie toegekend (x1000 m ²)	% van totaal
€ 5.000 - 25.000	124 m ²	3%	107 m ²	3%	231 m ²	3%
€ 25.000 - 100.000	551 m ²	13%	363 m ²	10%	914 m ²	12%
€ 100.000 - 500.000	1.563 m ²	36%	1.356 m ²	39%	2.919 m ²	37%
€ 500.000 - 1.000.000	640 m ²	15%	851 m ²	24%	1.491 m ²	19%
€ 1.000.000 of meer	1.513 m ²	34%	834 m ²	24%	2.347 m ²	30%
Totaal	4.392 m²	100%	3.511 m²	100%	7.903 m²	100%

Tabel 2.16 Projectgrootte versus oppervlakte (x 1000 m²) waarvoor subsidie is toegekend

2.4 Maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd en toegekend

Zoals eerder al in tabel 2.5 weergegeven, is er voor €298.683.309 aan subsidie aangevraagd in de eerste tranche, en €147.760.183 toegekend. In de tweede tranche is voor €382.491.271 subsidie aangevraagd en is op de peildatum €182.847.894 toegekend. In totaal is dus voor €681.174.580 subsidie aangevraagd en daarvan is tot nu toe €330.608.077 aan subsidie toegekend.

Budget per toepassing

In de tweede tranche is er in totaal in 1.526 aanvragen voor 4.779 maatregelen subsidie aangevraagd. Het type toepassing waarop deze maatregelen betrekking hebben, betreft het vaakst 'Energie label en advies', op afstand gevolgd door 'Verwarmen, koelen, ventileren' en 'Bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil'. Hetzelfde patroon zagen we in de eerste tranche. Zie tabel 2.17;

²⁰ Voor de eerste tranche zijn de cijfers hier aangepast t.o.v. de vorige rapportage. Toen is uitgegaan van de oppervlakte van één verblijfsobject (het exacte opgegeven adres), terwijl het aannemelijker is dat het hele pand bij de te subsidiëren maatregelen betrokken wordt. Aangezien een pand uit meerdere verblijfsobjecten kan bestaan, is de oppervlakte nu groter dan in de vorige rapportage was aangegeven.

hierin staan ook de *aangevraagde* budgetten weergegeven. De hoogste aangevraagde budgetten betreffen 'Integraal gebouw'.

In aantallen is het type 'Energie label en advies' het meest aangevraagd in beide tranches. In totaal is dit type 2.599 keer aangevraagd (34% van het totaal aantal aangevraagde maatregelen).

<i>Aangevraagd</i>	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil	435	€ 51.456.436	670	€ 46.834.176	1.105	€ 98.290.612
Duurzame Energie	336	€ 33.933.105	550	€ 48.144.599	886	€ 82.077.704
Energie label en advies	852	€ 2.195.114	1.747	€ 3.664.444	2.599	€ 5.859.558
Energiregistratie-en bewakingssysteem (EBS)	32	€ 371.472	43	€ 878.885	75	€ 1.250.357
Energietransitie	11	€ 436.732	17	€ 627.838	28	€ 1.064.570
Integraal Gebouw	192	€ 106.617.803	311	€ 144.507.504	503	€ 251.125.307
Leefomgeving verkoeling	19	€ 1.251.615	14	€ 503.439	33	€ 1.755.054
Lokale energie-uitwisseling	0	-	4	€ 170.500	4	€ 170.500
Monumenten	116	€ 15.274.167	147	€ 12.520.299	263	€ 27.794.466
Overige energiebesparing	39	€ 2.206.339	33	€ 1.488.445	72	€ 3.694.784
Verlichting	342	€ 29.947.141	467	€ 30.716.023	809	€ 60.663.164
Verwarmen, koelen, ventileren	477	€ 54.993.383	776	€ 92.435.120	1.253	€ 147.428.503
Totaal	2.851	€ 298.683.309	4.779	€ 382.491.271	7.630	€ 681.174.580

Tabel 2.17 *Aanvragen voor verschillende toepassingen*

Tabel 2.18 toont de *toegekende* budgetten per toepassing voor beide tranches. Van de 4.779 aangevraagde maatregelen waarvoor subsidie is aangevraagd in de tweede tranche, zijn er 2.018 toegekend. Net als in de eerste tranche wordt in de tweede tranche het meeste budget toegekend aan het type 'Integraal gebouw'. In totaal is er tot nu toe al ruim €121 miljoen toegekend aan dit type toepassing, dat komt neer op 37% van het totaal toegekende budget.

Het type 'Energie label en advies' is naast het meest aangevraagd, ook het meest toegekend in beide tranches. In totaal is dit type 1.174 keer toegekend.

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil	210	€ 24.140.527	269	€ 19.346.468	479	€ 43.486.995
Duurzame energie	160	€ 12.899.978	231	€ 19.905.730	391	€ 32.805.708
Energie label en advies	433	€ 848.746	741	€ 1.280.377	1.174	€ 2.129.123
Energiregistratie-en bewakingssysteem (EBS)	18	€ 153.241	20	€ 379.402	38	€ 532.643
Energietransitie	3	€ 122.989	8	€ 121.859	11	€ 244.848
Integraal gebouw	97	€ 48.646.106	139	€ 72.567.898	236	€ 121.214.004
Leefomgeving verkoeling	7	€ 294.840	7	€ 306.160	14	€ 601.000
Lokale energie-uitwisseling	0	-	2	€ 12.700	2	€ 12.700
Monumenten	60	€ 10.253.209	65	€ 6.841.123	125	€ 17.094.333
Overige energiebesparing	28	€ 1.648.860	7	€ 204.347	35	€ 1.853.207
Verlichting	148	€ 16.521.932	197	€ 15.424.819	345	€ 31.946.751
Verwarmen, koelen, ventileren	257	€ 32.229.756	332	€ 46.457.011	589	€ 78.686.766
Totaal	1.421	€ 147.760.183	2.018	€ 182.847.893	3.439	€ 330.608.077

Tabel 2.18 Toekenningen voor verschillende toepassingen

Budget per maatregel

Een verdere specificatie van de *aangevraagde* maatregelen en budgetten (een uitsplitsing van tabel 2.17) is weergegeven in tabel 2.19. Een verdere specificatie van de *toegekende* maatregelen en budgetten (een uitsplitsing van tabel 2.18) is weergegeven in tabel 2.20.

Energieadvies is het vaakst aangevraagd in beide tranches; in totaal 2.159 keer, voor in totaal ruim €5 miljoen. Van alle maatregelen is er het vaakst subsidie aangevraagd voor een LED-verlichtingssysteem (799 keer), voor isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer (732 keer) en voor PV/PVT-panelen (731 keer). Zie tabel 2.19.

In beide tranches betreft het hoogst aangevraagde budget een integrale aanpak met maatwerkadvies, waar tot nu toe in totaal al voor ruim €174 miljoen subsidie is aangevraagd. Op afstand gevolgd door de warmtepomp, met bijna €85 miljoen aangevraagd budget.

De nieuwe maatregel 'Integraal met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie' is 113 keer aangevraagd, voor in totaal ruim €57 miljoen.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil:						
HR-glas	158	€ 20.323.080	215	€ 14.086.032	373	€ 34.409.112
Isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer, van bestaande constructies	277	€ 31.133.356	455	€ 32.748.144	732	€ 63.881.500
Duurzame energie:						

Aangevraagd	1° tranche		2° tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Grondwarmtewisselaar	0	-	6	€ 1.017.620	6	€ 1.017.620
PV of PVT panelen	263	€ 22.933.630	468	€ 35.479.628	731	€ 58.413.257
Warmte- of koudeopslag in de bodem met gebruik van grondwater	14	€ 9.201.283	17	€ 10.255.504	31	€ 19.456.787
Zonnecollectorsysteem voor verwarmen	32	€ 1.089.299	29	€ 525.536	61	€ 1.614.836
Zout(water)batterij	27	€ 708.893	30	€ 866.312	57	€ 1.575.204
Energie label en advies:						
Energieadvies / portefeuille routekaart / goedgekeurde GPR ontwerpberekening / assessmentrapport BREEAM-NL-In-Use v6	702	€ 1.922.413	1.457	€ 3.109.075	2.159	€ 5.031.488
Opstellen en registreren definitief energielabel	150	€ 272.701	290	€ 555.369	440	€ 828.070
Energie registratie-en bewakingssysteem (EBS):						
Slimme meter met een energieverbruiks-manager/ energiebeheerssysteem voor elektriciteit, aardgas (a.e.) en/of warmte	32	€ 371.472	43	€ 878.885	75	€ 1.250.357
Energietransitie:						
Aansluiting warmte- en/of koudenet (BAK kosten)	9	€ 431.164	7	€ 524.804	16	€ 955.968
Infrarood verwarmingspaneel met bewegingssensor en thermostaat	2	€ 5.568	10	€ 103.034	12	€ 108.603
Integraal gebouw:						
Integraal Breeam-NL	1	€ 58.080	1	€ 1.502.632	2	€ 1.560.712
Integraal GPR Gebouw	6	€ 4.136.619	9	€ 13.904.827	15	€ 18.041.446
Integraal met maatwerkadvies	185	€ 102.423.105	188	€ 71.758.806	373	€ 174.181.911
Integraal met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie	n.v.t.	-	113	€ 57.341.240	113	€ 57.341.240
Leefomgeving verkoeling:						
Groen dak	16	€ 1.180.803	13	€ 488.721	29	€ 1.669.524
Groene gevel of muur	3	€ 70.812	1	€ 14.718	4	€ 85.530
Lokale energie-uitwisseling:						
Intelligente lokale energie-uitwisseling	0	-	4	€ 170.500	4	€ 170.500
Monumenten:						
Bodemisolatie	1	€ 5.117	0	-	1	€ 5.117
Duurzaam monumenten advies	38	€ 109.851	71	€ 152.918	109	€ 262.769
Energiezuinig ventilatiesysteem	9	€ 684.757	5	€ 413.411	14	€ 1.098.167
Integrale aanpak verduurzaming monumenten	32	€ 11.310.947	44	€ 10.261.114	76	€ 21.572.061
Isolatie voor gevel, vloer, dak van bestaande constructies	16	€ 1.679.550	12	€ 664.252	28	€ 2.343.802
Isolerende beglazing monumentenglas en binnen/buiten-voorzetramen	19	€ 1.483.044	12	€ 1.003.386	31	€ 2.486.430

Aangevraagd	1° tranche		2° tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Kierdichting	1	€ 902	3	€ 25.217	4	€ 26.119
Overige energiebesparing:						
Energieprestatieverbetering van bestaande liften roltrappen en rolpaden	3	€ 77.570	2	€ 213.222	5	€ 290.792
HR pomp	16	€ 654.872	3	€ 32.334	19	€ 687.206
HR-elektromotor	18	€ 1.467.045	27	€ 1.242.146	45	€ 2.709.191
Luchtgordijn met sensor gestuurde automatische regeling	2	€ 6.853	1	€ 743	3	€ 7.595
Verlichting:						
LED-belichtingssysteem voor podium- of theaterbelichting	4	€ 413.030	6	€ 466.177	10	€ 879.207
LED-verlichtingssysteem	338	€ 29.534.111	461	€ 30.249.846	799	€ 59.783.957
Verwarmen, koelen, ventileren:						
Faseovergangsmateriaal (PCM)	1	€ 16.880	0	-	1	€ 16.880
Koude- of warmteterugwinningsstelsel uit ventilatielucht	100	€ 10.945.723	198	€ 23.417.996	298	€ 34.363.719
Luchtbehandelingskast met ingebouwde warmtepomp (niet hybride) voor zwembaden	4	€ 338.707	2	€ 66.516	6	€ 405.223
Luchtdicht maken van luchtkanalen van luchtverdeelstelsel	3	€ 89.367	11	€ 1.355.154	14	€ 1.444.521
Verdampingskoeling door middel van waterverdamper (adiabatisch)	1	€ 290.245	6	€ 838.441	7	€ 1.128.686
Warmtepomp > 70kW	186	€ 33.867.852	250	€ 50.830.503	436	€ 84.698.355
Warmtepomp(boiler) ≤ 70kW	179	€ 9.081.075	308	€ 15.457.452	487	€ 24.538.527
Warmtewisselaar voor vrije koeling	3	€ 363.535	1	€ 469.058	4	€ 832.593
Totaal	2.851	€ 298.683.309	4.779	€ 382.491.271	7.630	€ 681.174.580

Tabel 2.19 Aanvragen voor verschillende maatregelen

Energieadvies is ook het vaakst toegekend in beide tranches; in totaal is het nu 967 keer toegekend, voor in totaal ruim €1,8 miljoen. Daarna is er het vaakst subsidie toegekend voor een LED-verlichtingssysteem (343 keer), voor PV/PVT-panelen (323 keer) en voor isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer (310 keer). Zie tabel 2.20.

Ook het hoogst toegekende budget in beide tranches betreft een integrale aanpak met maatwerkadvies, waar tot nu toe in totaal al voor bijna €77 miljoen subsidie is toegekend. Op afstand gevolgd door de warmtepomp, met ruim €46 miljoen toegekend budget.

De nieuwe maatregel 'Integraal met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie' is tot nu toe 58 keer toegekend, voor in totaal bijna €35 miljoen.

Toegekend	1° tranche		2° tranche		Totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Bouwkundige aanpassingen in de bestaande thermische schil:						
HR-glas	82	€ 10.687.399	87	€ 6.255.084	169	€ 16.942.482
Isolatie voor dak, gevel, spouw en vloer, van bestaande constructies	128	€ 13.453.128	182	€ 13.091.384	310	€ 26.544.512
Duurzame energie:						
Grondwarmtewisselaar	-	-	0	-	0	-
PV of PVT panelen	124	€ 9.946.621	199	€ 17.048.214	323	€ 26.994.835
Warmte- of koudeopslag in de bodem met gebruik van grondwater	3	€ 2.086.103	6	€ 2.077.870	9	€ 4.163.973
Zonnecollectorsysteem voor verwarmen	15	€ 542.719	9	€ 159.019	24	€ 701.737
Zout(water)batterij	18	€ 324.536	17	€ 620.627	35	€ 945.163
Energie label en advies:						
Energieadvies / portefeuille routekaart / goedgekeurde GPR ontwerpberekening / assessmentrapport BREEAM-NL-In-Use v6	356	€ 715.033	611	€ 1.104.796	967	€ 1.819.829
Opstellen en registreren definitief energielabel	77	€ 133.713	130	€ 175.581	207	€ 309.294
Energieregistratie-en bewakingssysteem (EBS):						
Slimme meter met een energieverbruiks-manager/ energiebeheerssysteem voor elektriciteit, aardgas (a.e.) en/of warmte	18	€ 153.241	20	€ 379.402	38	€ 532.643
Energietransitie:						
Aansluiting warmte- en/of koudenet (BAK kosten)	2	€ 121.756	2	€ 75.235	4	€ 196.991
Infrarood verwarmingspaneel met bewegingssensor en thermostaat	1	€ 1.233	6	€ 46.624	7	€ 47.857
Integraal gebouw:						
Integraal Breeam-NL	0	-	0	-	0	-
Integraal GPR Gebouw	4	€ 2.599.785	6	€ 7.105.928	10	€ 9.705.713
Integraal met maatwerkadvies	93	€ 46.046.321	75	€ 30.796.630	168	€ 76.842.950
Integraal met maatwerkadvies tot een hoge energieprestatie	-	-	58	€ 34.665.340	58	€ 34.665.340
Leefomgeving verkoeling:						
Groen dak	6	€ 256.895	6	€ 291.442	12	€ 548.337
Groene gevel of muur	1	€ 37.945	1	€ 14.718	2	€ 52.662
Lokale energie-uitwisseling:						
Intelligente lokale energie-uitwisseling	-	-	2	€ 12.700	2	€ 12.700
Monumenten:						
Bodemisolatie	1	€ 5.117	-	-	1	€ 5.117
Duurzaam monumenten advies	18	€ 70.259	27	€ 63.640	45	€ 133.898
Energiezuinig ventilatiesysteem	4	€ 221.541	4	€ 405.611	8	€ 627.152

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		Totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Integrale aanpak verduurzaming monumenten	17	€ 7.642.267	18	€ 5.464.946	35	€ 13.107.213
Isolatie voor gevel, vloer, dak van bestaande constructies	9	€ 1.202.721	7	€ 388.639	16	€ 1.591.360
Isolerende beglazing monumentenglas en binnen/buiten-voorzetramen	10	€ 1.110.403	7	€ 501.436	17	€ 1.611.838
Kierdichting	1	€ 902	2	€ 16.853	3	€ 17.755
Overige energiebesparing:						
Energieprestatieverbetering van bestaande liften roltrappen en rolpaden	2	€ 63.730	1	€ 32.400	3	€ 96.130
HR pomp	13	€ 544.419	1	€ 1.138	14	€ 545.557
HR-elektromotor	11	€ 1.033.859	5	€ 170.809	16	€ 1.204.668
Luchtgordijn met sensor gestuurde automatische regeling	2	€ 6.853	0	-	2	€ 6.853
Verlichting:						
LED-belichtingssysteem voor podium- of theaterbelichting	1	€ 336.850	1	€ 105.960	2	€ 442.810
LED-verlichtingssysteem	147	€ 16.185.082	196	€ 15.318.859	343	€ 31.503.941
Verwarmen, koelen, ventileren:						
Faseovergangsmateriaal (PCM)	0	-	-	-	0	-
Koude- of warmteterugwinningsysteem uit ventilatielucht	58	€ 7.577.388	81	€ 10.071.803	139	€ 17.649.192
Luchtbehandelingskast met ingebouwde warmtepomp (niet hybride) voor zwembaden	2	€ 114.062	0	-	2	€ 114.062
Luchtdicht maken van luchtkanalen van luchtverdeelsysteem	2	€ 37.270	5	€ 932.887	7	€ 970.157
Verdampingskoeling door middel van waterverdamping (adiabatisch)	0	-	2	€ 418.395	2	€ 418.395
Warmtepomp > 70kW	107	€ 19.719.265	105	€ 26.414.147	212	€ 46.133.412
Warmtepomp(boiler) ≤ 70kW	87	€ 4.568.093	138	€ 8.150.721	225	€ 12.718.814
Warmtewisselaar voor vrije koeling	1	€ 213.678	1	€ 469.058	2	€ 682.736
Totaal	1.421	€ 147.760.183	2.018	€ 182.847.893	3.439	€ 330.608.077

Tabel 2.20 Toekenningen voor verschillende maatregelen

2.5 Budgetverdeling per doelgroep

Doelgroepen

Hoe het budget is verdeeld over de doelgroepen is te zien in tabel 2.21. Eerder zagen we al dat vanuit de zorgsector relatief de meeste aanvragen zijn gedaan. Echter heeft de decentrale overheid voor het grootste bedrag subsidie aangevraagd in de tweede tranche, alhoewel het niet veel meer is dan de zorgsector.

Desalniettemin, na twee rondes staat de zorgsector alsnog bovenaan met in totaal voor bijna 236 miljoen euro aan aanvragen. Op afstand volgen de onderwijssector en de decentrale overheid.

Wat verder opvalt is dat de decentrale overheid de tweede tranche voor bijna het dubbele budget subsidie heeft aangevraagd, in vergelijking tot de eerste tranche.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	budget aangevraagd	% van totaal v.d. tranche	budget aangevraagd	% van totaal v.d. tranche	budget aangevraagd	% van totaal
Decentrale overheid	€ 61.959.937	21%	€ 119.843.306	31%	€ 181.803.244	27%
Onderwijs	€ 87.514.177	29%	€ 97.695.512	26%	€ 185.209.689	27%
Zorg	€ 119.939.227	40%	€ 115.892.068	30%	€ 235.831.295	35%
Cultuur	€ 12.161	0%	€ 2.021.310	1%	€ 2.033.471	0%
(Rijks)monument	€ 17.322.811	6%	€ 21.811.195	6%	€ 39.134.006	6%
Religieuze instellingen	€ 4.384.096	1%	€ 12.234.253	3%	€ 16.618.349	2%
Overige publieke gebouwen	€ 7.550.901	3%	€ 12.993.627	3%	€ 20.544.528	3%
Totaal	€ 298.683.309	100%	€ 382.491.271	100%	€ 681.174.580	100%

Tabel 2.21 Aanvragen: budgetverdeling per doelgroep

Van de 236 miljoen euro die is ingediend vanuit de zorgsector is tot nu toe 112 miljoen euro toegekend. Zie tabel 2.22. Wat verder opvalt is de sectoren zorg, onderwijs en de decentrale overheid samen goed zijn voor 90% van zowel het totaal aangevraagde als het totaal toegekende budget.

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	budget toegekend	% van totaal v.d. tranche	budget toegekend	% van totaal v.d. tranche	budget toegekend	% van totaal
Decentrale overheid	€ 25.727.204	17%	€ 62.393.167	34%	€ 88.120.371	27%
Onderwijs	€ 48.906.431	33%	€ 45.694.769	25%	€ 94.601.200	29%
Zorg	€ 54.836.502	37%	€ 57.198.961	31%	€ 112.035.463	34%
Cultuur	-	-	€ 495.123	0%	€ 495.123	0%
(Rijks)monument	€ 10.287.529	7%	€ 9.138.216	5%	€ 19.425.745	6%
Religieuze instellingen	€ 3.459.573	2%	€ 5.080.457	3%	€ 8.540.031	3%
Overige publieke gebouwen	€ 4.542.944	3%	€ 2.847.201	2%	€ 7.390.144	2%
Totaal	€ 147.760.183	100%	€ 182.847.893	100%	€ 330.608.077	100%

Tabel 2.22 Toekenningen: budgetverdeling per doelgroep

Voor alle sectoren, behalve Cultuur en Overige publieke gebouwen, is ongeveer de helft van het aangevraagde budget uiteindelijk ook daadwerkelijk toegekend. De (qua aangevraagd en toegekend budget) toch al niet grote sectoren cultuur en overige publieke gebouwen blijven hiermee nog meer achter.

Totaal	Totaal budget aangevraagd	Totaal budget toegekend	%
Decentrale overheid	€ 181.803.244	€ 88.120.371	48%
Onderwijs	€ 185.209.689	€ 94.601.200	51%
Zorg	€ 235.831.295	€ 112.035.463	48%
Cultuur	€ 2.033.471	€ 495.123	24%
(Rijks)monument	€ 39.134.006	€ 19.425.745	50%
Religieuze instellingen	€ 16.618.349	€ 8.540.031	51%
Overige publieke gebouwen	€ 20.544.528	€ 7.390.144	36%
Totaal	€ 681.174.580	€ 330.608.077	49%

Tabel 2.23 Verhouding aangevraagd en toegekend budget per doelgroep

Hoe de aangevraagde budgetten per doelgroep verdeeld zijn over de subcategorieën binnen deze doelgroepen, is hieronder te zien in tabel 2.24.

Wat opvalt is dat vier sectoren (gemeenten, MBO-instellingen, algemene ziekenhuizen en verpleeghuizen) bij elkaar al 49% van het aangevraagde budget beslaan.

	budget aan- gevraagd 1^e tranche	budget aan- gevraagd 2^e tranche	budget aan- gevraagd totaal	% van totaal
Decentrale overheid:				
- gemeenten	€ 61.401.412	€ 118.946.064	€ 180.347.476	26%
- provincies	€ 507.303	€ 412.883	€ 920.186	0%
- waterschappen	€ 51.222	€ 484.360	€ 535.582	0%
Onderwijs:				
- primair onderwijs	€ 9.957.677	€ 30.131.286	€ 40.088.963	6%
- voortgezet onderwijs	€ 21.178.533	€ 10.351.616	€ 31.530.149	5%
- MBO-instellingen	€ 34.494.760	€ 22.717.342	€ 57.212.102	8%
- HBO-instellingen	€ 11.248.087	€ 23.373.462	€ 34.621.549	5%
- universiteiten	€ 10.635.123	€ 11.121.805	€ 21.756.928	3%
Zorg:				
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	€ 2.514.903	€ 4.293.214	€ 6.808.117	1%
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	€ 7.202.964	€ 2.668.538	€ 9.871.502	1%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	€ 34.956.671	€ 22.870.767	€ 57.827.438	8%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	€ 1.008.708	€ 242.593	€ 1.251.301	0%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	€ 13.745.181	€ 11.171.593	€ 24.916.774	4%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	€ 5.298	€ 15.195	€ 20.493	0%

	budget aan- gevraagd 1^e tranche	budget aan- gevraagd 2^e tranche	budget aan- gevraagd totaal	% van totaal
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	€ 7.260	€ 92.100	€ 99.360	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	€ 679.300	€ 1.338.923	€ 2.018.223	0%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	€ 534.644	€ 1.066.205	€ 1.600.849	0%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	€ 47.492	-	€ 47.492	0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	€ 373.003	€ 85.572	€ 458.576	0%
- arbobegeleiding en re-integratie (SBI 86.92.2)	-	€ 1.395.170	€ 1.395.170	0%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	€ 561.386	-	€ 561.386	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	€ 867.841	€ 729.897	€ 1.597.738	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	€ 25.695.752	€ 22.964.751	€ 48.660.503	7%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	€ 15.445.519	€ 20.409.226	€ 35.854.745	5%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	€ 1.868.395	€ 655.976	€ 2.524.371	0%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten (SBI 87.30.1)	-	€ 826.201	€ 826.201	0%
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	€ 12.250.892	€ 16.562.184	€ 28.813.076	4%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	€ 79.563	€ 3.417.864	€ 3.497.427	1%
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	-	€ 865.858	€ 865.858	0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	€ 400.024	€ 1.688.886	€ 2.088.910	0%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	€ 436.424	€ 715.221	€ 1.151.645	0%
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	-	€ 99.608	€ 99.608	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	€ 69.237	€ 1.605.031	€ 1.674.268	0%
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	€ 60.315	-	€ 60.315	0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	€ 982.953	€ 111.496	€ 1.094.449	0%
- zorg, SBI-code onbekend	€ 145.502	-	€ 145.502	0%
Cultuur (ANBI-status)	€ 12.161	€ 2.021.310	€ 2.033.471	0%
(Rijks)monument	€ 17.322.811	€ 21.811.195	€ 39.134.006	6%

	budget aan- gevraagd 1^e tranche	budget aan- gevraagd 2^e tranche	budget aan- gevraagd totaal	% van totaal
Religieuze instellingen:				
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 4.302.663	€ 12.234.253	€ 16.536.916	2%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 81.433	-	€ 81.433	0%
Overige publieke gebouwen:				
- kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen) (SBI 85.52.2)	n.v.t.	€ 6.976	€ 6.976	0%
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	€ 270.241	-	€ 270.241	0%
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	n.v.t.	€ 41.112	€ 41.112	0%
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	-	€ 68.343	€ 68.343	0%
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	€ 85.409	-	€ 85.409	0%
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	-	€ 5.473.771	€ 5.473.771	1%
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	€ 60.580	€ 21.854	€ 82.434	0%
- musea (SBI 91.02.1)	€ 55.013	€ 196.178	€ 251.191	0%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 329.804	€ 695.366	€ 1.025.170	0%
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	€ 217.104	€ 280.810	€ 497.914	0%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	-	€ 200.008	€ 200.008	0%
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	-	€ 150.695	€ 150.695	0%
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	€ 6.532.750	€ 5.858.514	€ 12.391.264	2%
Totaal	€ 298.683.309	€ 382.491.271	€ 681.174.580	100%

Tabel 2.24 Aangevraagd subsidiebedrag per doelgroep en subcategorieën/SBI-codes

In tabel 2.25 is te zien hoe de *toegekende* subsidiebedragen per doelgroep verdeeld zijn over de subcategorieën binnen deze doelgroepen. Dit zijn de toegekende bedragen op de peildatum.

Dezelfde vier sectoren (gemeenten, MBO-instellingen, algemene ziekenhuizen en verpleeghuizen) beslaan bij elkaar 53% van het reeds toegekende budget.

	budget toegekend 1^e tranche	budget toegekend 2^e tranche	budget toegekend totaal	% van totaal
Decentrale overheid:				
- gemeenten	€ 25.727.204	€ 61.990.581	€ 87.717.785	27%
- provincies	-	€ 0	€ 0	0%
- waterschappen	-	€ 402.586	€ 402.586	0%
Onderwijs:				
- primair onderwijs	€ 5.025.249	€ 13.574.545	€ 18.599.795	6%
- voortgezet onderwijs	€ 11.069.905	€ 5.886.515	€ 16.956.420	5%
- MBO-instellingen	€ 18.144.149	€ 10.605.983	€ 28.750.132	9%
- HBO-instellingen	€ 8.233.762	€ 8.821.396	€ 17.055.158	5%

	budget toegekend 1^e tranche	budget toegekend 2^e tranche	budget toegekend totaal	% van totaal
- universiteiten	€ 6.433.365	€ 6.806.330	€ 13.239.695	4%
Zorg:				
- ziekenhuizen en geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10)	€ 798.051	€ 1.838.278	€ 2.636.329	1%
- universitair medische centra (SBI 86.10.1)	€ 3.483.671	€ 1.460.226	€ 4.943.897	1%
- algemene ziekenhuizen (SBI 86.10.2)	€ 18.032.466	€ 14.747.643	€ 32.780.109	10%
- categorale ziekenhuizen (SBI 86.10.3)	€ 1.008.708	€ 42.169	€ 1.050.877	0%
- geestelijke gezondheids- en verslavingszorg met overnachting (SBI 86.10.4)	€ 4.965.173	€ 4.530.610	€ 9.495.783	3%
- praktijken van huisartsen (SBI 86.21)	€ 0	€ 0	€ 0	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde) (SBI 86.22)	€ 0	€ 92.100	€ 92.100	0%
- praktijken van medische specialisten en dagbehandelcentra (geen tandheelkunde of psychiatrie) (SBI 86.22.1)	€ 0	€ 760.777	€ 760.778	0%
- praktijken van psychiaters en dagbehandelcentra voor geestelijke gezondheids- en verslavingszorg (SBI 86.22.2)	€ 99.367	€ 28.797	€ 128.164	0%
- praktijken van tandartsen (SBI 86.23.1)	€ 0	-	€ 0	0%
- gezondheidscentra (SBI 86.92.1)	€ 0	€ 24.945	€ 24.945	0%
- arbobegeleiding en re-integratie (SBI 86.92.2)	-	€ 618.940	€ 618.940	0%
- preventieve gezondheidszorg (geen arbobegeleiding) (SBI 86.92.3)	€ 368.800	-	€ 368.800	0%
- samenwerkingsorganen o.g.v. gezondheidszorg en ondersteunende diensten (SBI 86.92.9)	€ 356.535	€ 349.170	€ 705.705	0%
- verpleeghuizen (SBI 87.10)	€ 9.320.415	€ 12.743.253	€ 22.063.668	7%
- huizen en dagverblijven voor verstandelijk gehandicapten (SBI 87.20)	€ 8.522.422	€ 10.050.370	€ 18.572.792	6%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten en verzorgingshuizen (SBI 87.30)	€ 328.743	€ 193.453	€ 522.196	0%
- huizen en dagverblijven voor niet-verstandelijk gehandicapten (SBI 87.30.1)	-	€ 440.330	€ 440.330	0%
- verzorgingshuizen (SBI 87.30.2)	€ 6.985.906	€ 6.145.871	€ 13.131.777	4%
- jeugdzorg met overnachting en dagverblijven voor jeugdzorg (SBI 87.90.1)	€ 0	€ 1.861.997	€ 1.861.997	1%
- maatschappelijk opvang met overnachting (SBI 87.90.2)	-	€ 0	€ 0	0%
- thuiszorg (SBI 88.10.1)	€ 0	€ 0	€ 0	0%
- ondersteuning en begeleiding van gehandicapten (SBI 88.10.3)	€ 109.708	€ 340.508	€ 450.215	0%
- ambulante jeugdzorg (SBI 88.99.1)	-	€ 0	€ 0	0%
- maatschappelijk werk (SBI 88.99.2)	€ 0	€ 912.547	€ 912.547	0%

	budget toegekend 1^e tranche	budget toegekend 2^e tranche	budget toegekend totaal	% van totaal
- lokaal welzijnswerk (SBI 88.99.3)	€ 0	-	€ 0	0%
- overig maatschappelijk advies, gemeenschapshuizen en samenwerkingsorganen o.g.v. welzijn (SBI 88.99.9)	€ 456.538	€ 16.978	€ 473.516	0%
- zorg, SBI-code onbekend	€ 0	-	€ 0	0%
Cultuur (ANBI-status)	-	€ 495.123	€ 495.123	0%
(Rijks)monument	€ 10.287.529	€ 9.138.216	€ 19.425.745	6%
Religieuze instellingen:				
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	€ 3.459.573	€ 5.080.457	€ 8.540.031	3%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 0	-	€ 0	-
Overige publieke gebouwen:				
- kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen) (SBI 85.52.2)	n.v.t.	€ 0	€ 0	0%
- kinderopvang en peuterspeelzaalwerk (SBI 88.91)	€ 0	-	€ 0	0%
- beoefening van podiumkunst (SBI 90.01.1)	n.v.t.	€ 34.092	€ 34.092	0%
- theaters en schouwburgen (SBI 90.04.1)	-	€ 68.343	€ 68.343	0%
- culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01)	€ 85.409	-	€ 85.409	0%
- openbare bibliotheken (SBI 91.01.1)	-	€ 55.523	€ 55.523	0%
- overige culturele uitleencentra en openbare archieven (SBI 91.01.9)	€ 0	€ 0	€ 0	0%
- musea (SBI 91.02.1)	€ 0	€ 12.600	€ 12.600	0%
- monumentenzorg (SBI 91.03)	€ 120.978	€ 416.407	€ 537.385	0%
- dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen (SBI 91.04.1)	€ 217.104	€ 59.796	€ 276.900	0%
- religieuze organisaties (SBI 94.91.1)	-	€ 31.872	€ 31.872	0%
- overige levensbeschouwelijke organisaties (SBI 94.91.9)	-	€ 0	€ 0	0%
- stichting of vereniging, SBI-code onbekend	€ 4.119.453	€ 2.168.568	€ 6.288.020	2%
Totaal	€ 147.760.183	€ 182.847.893	€ 330.608.077	100%

Tabel 2.25 Toegekend subsidiebedrag (op de peildatum) per doelgroep en subcategorieën/SBI-codes

Monumenten

Kijkend naar de budgetverdeling naar monumentstatus²¹ (tabel 2.26), is te zien dat er voor de verduurzaming van Rijksmonumenten²² in totaal een budget van iets meer dan 47 miljoen euro is aangevraagd, waarvan iets meer dan de helft was toegekend op de peildatum (tabel 2.27). Voor gemeentelijke monumenten, minder in aantal, is ongeveer 23 miljoen aangevraagd, waarvan ook ruim de helft is toegekend. Bij provinciale monumenten (betreft maar vier aanvragen) gaat het om beperkte bedragen.

²¹ De monumentstatus volgens Fenicks.

²² Al dan niet als zodanig aangemeld, zie ook tabel 2.9.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal aanvragen	budget aangevraagd
Rijksmonument	76	€ 24.419.337	94	€ 22.696.506	170	€ 47.115.843
Gemeentelijk monument	43	€ 10.090.520	74	€ 13.044.236	117	€ 23.134.756
Provinciaal monument	2	€ 63.177	2	€ 99.314	4	€ 162.491
Geen monument	957	€ 264.110.274	1.356	€ 346.651.217	2.313	€ 610.761.491
Totaal	1.078	€ 298.683.309	1.526	€ 382.491.271	2.604	€ 681.174.580

Tabel 2.26 Aanvragen: budgetverdeling naar monumentstatus

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal toekenningen	budget toegekend	aantal toekenningen	budget toegekend	aantal toekenningen	budget toegekend
Rijksmonument	34	€ 15.519.109	43	€ 10.407.494	77	€ 25.926.603
Gemeentelijk monument	25	€ 6.172.400	30	€ 6.513.309	55	€ 12.685.709
Provinciaal monument	1	€ 26.858	0	-	1	€ 26.858
Geen monument	440	€ 126.041.817	563	€ 165.927.090	1.003	€ 291.968.907
Totaal	500	€ 147.760.183	636	€ 182.847.893	1.136	€ 330.608.077

Tabel 2.27 Toekenningen: budgetverdeling naar monumentstatus

2.6 Budgetverdeling naar achtergrondkenmerken

Budgetverdeling per provincie

Waar in de eerste tranche de meeste aanvragen nog kwamen uit Zuid-Holland (202), komen de meeste aanvragen in de tweede tranche uit Noord-Brabant (241). In totaal staat Zuid-Holland toch nog steeds bovenaan met 425 aanvragen. Gevolgd door Noord-Brabant (414), Gelderland (332) en Noord-Holland (281). Samen zijn deze provincies verantwoordelijk voor meer dan de helft van de aanvragen. Binnen de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant is relatief het meeste budget aangevraagd; respectievelijk voor bijna 108 miljoen euro en bijna 110 miljoen euro. Zie tabel 2.29. Op de peildatum is hiervan een ruime 52 miljoen euro respectievelijk 62 miljoen euro toegekend. Zie tabel 2.30.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal aanvragen	budget aangevraagd	aantal aanvragen	budget aangevraagd
Drenthe	79	€ 7.049.069	74	€ 11.041.602	153	€ 18.090.671
Flevoland	13	€ 3.910.809	17	€ 3.826.870	30	€ 7.737.679
Friesland	55	€ 10.869.989	42	€ 15.390.376	97	€ 26.260.366
Gelderland	97	€ 38.338.401	235	€ 41.533.487	332	€ 79.871.887
Groningen	63	€ 14.490.105	42	€ 11.637.463	105	€ 26.127.568
Limburg	41	€ 20.502.952	127	€ 32.623.377	168	€ 53.126.329

Noord-Brabant	173	€ 49.850.824	241	€ 59.860.510	414	€109.711.334
Noord-Holland	118	€ 33.782.423	163	€ 54.186.082	281	€ 87.968.505
Overijssel	108	€ 23.458.381	110	€ 28.502.286	218	€ 51.960.667
Utrecht	58	€ 16.161.762	143	€ 30.960.935	201	€ 47.122.697
Zeeland	16	€ 10.316.940	63	€ 20.424.035	79	€ 30.740.975
Zuid-Holland	202	€ 53.929.136	223	€ 54.063.926	425	€107.993.062
onbekend	55	€ 16.022.518	46	€ 18.440.322	101	€ 34.462.840
Totaal	1.078	€ 298.683.309	1.526	€ 382.491.271	2.604	€ 681.174.580

Tabel 2.29 Aangevraagd budget per provincie

Toegekend	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal toe- kenningen	budget toegekend	aantal toe- kenningen	budget toegekend	aantal toe- kenningen	budget toegekend
Drenthe	26	€ 2.386.532	27	€ 3.707.952	53	€ 6.094.484
Flevoland	4	€ 2.733.847	8	€ 2.219.086	12	€ 4.952.934
Friesland	25	€ 7.103.984	17	€ 10.097.726	42	€ 17.201.709
Gelderland	54	€ 17.664.113	105	€ 22.878.293	159	€ 40.542.406
Groningen	23	€ 6.932.796	16	€ 6.518.521	39	€ 13.451.317
Limburg	21	€ 7.593.419	53	€ 13.356.459	74	€ 20.949.877
Noord-Brabant	90	€ 30.900.735	112	€ 30.926.952	202	€ 61.827.687
Noord-Holland	59	€ 13.860.187	58	€ 20.765.632	117	€ 34.625.819
Overijssel	56	€ 14.666.260	46	€ 14.332.157	102	€ 28.998.416
Utrecht	24	€ 6.045.037	50	€ 14.827.604	74	€ 20.872.641
Zeeland	6	€ 2.213.361	29	€ 9.932.343	35	€ 12.145.704
Zuid-Holland	92	€ 28.176.114	96	€ 24.194.710	188	€ 52.370.824
onbekend	20	€ 7.483.798	19	€ 9.090.458	39	€ 16.574.259
Totaal	500	€ 147.760.183	636	€ 182.847.893	1.136	€ 330.608.077

Tabel 2.30 Toegekend budget per provincie

Budgetverdeling per bouwperiode

Ruim de helft van de aanvragen betreft vastgoed uit de periode tussen 1966 en 2005 (tabel 2.31). Dit was al te zien in de eerste tranche en is wederom zichtbaar in de tweede tranche. Voor deze bouwperiodes is ook het grootste budget aangevraagd (in totaal ruim 395 miljoen euro) en toegekend (tabel 2.32; ruim 190 miljoen euro). De bouwperiode 1986-2005 is daarbinnen iets ruimer vertegenwoordigd.

Aangevraagd	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal aan- vragen	budget aangevraagd	aantal aan- vragen	budget aangevraagd	aantal aan- vragen	budget aangevraagd
onbekend	94	€ 27.925.084	113	€ 38.899.912	207	€ 66.824.996
t/m 1945	190	€ 44.046.622	244	€ 52.318.824	434	€ 96.365.446
1946-1965	78	€ 23.161.201	156	€ 34.403.434	234	€ 57.564.635
1966-1985	275	€ 86.483.876	362	€ 101.083.968	637	€ 187.567.844

1986-2005	313	€ 88.292.816	435	€ 119.491.567	748	€ 207.784.383
2006 of later	128	€ 28.773.710	216	€ 36.293.566	344	€ 65.067.277
Totaal	1.078	€ 298.683.309	1.526	€ 382.491.271	2.604	€ 681.174.580

Tabel 2.31 Aangevraagd budget per bouwperiode

Toegekend	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal toekenningen	budget toegekend	aantal toekenningen	budget toegekend	aantal toekenningen	budget toegekend
onbekend	41	€ 13.579.967	42	€ 14.892.446	83	€ 28.472.413
t/m 1945	92	€ 23.338.319	107	€ 29.792.259	199	€ 53.130.578
1946-1965	34	€ 11.670.147	68	€ 17.190.376	102	€ 28.860.524
1966-1985	127	€ 38.322.867	148	€ 50.987.462	275	€ 89.310.329
1986-2005	144	€ 45.735.548	184	€ 55.505.623	328	€ 101.241.171
2006 of later	62	€ 15.113.335	87	€ 14.479.728	149	€ 29.593.063
Totaal	500	€ 147.760.183	636	€ 182.847.893	1.136	€ 330.608.077

Tabel 2.32 Toegekend budget per bouwperiode

2.7 Budgetverdeling per projectsoort

Budget per projectsoort, naar doelgroep

Eerder zagen we dat er in de tweede tranche voor 4.779 maatregelen subsidie is aangevraagd (tabel 2.18). Hierbij zijn 355 aanvragen gedaan voor een integraal verduurzamingsproject, zie tabel 2.33. Dit betreft alles wat valt onder de categorie 'integraal gebouw' in tabel 2.16, plus de 'integrale aanpak verduurzaming monumenten' onder de categorie 'monumenten' in tabel 2.19. Daarnaast zijn 1.528 aanvragen gedaan voor advies (energie-advies of duurzaam monumenten advies) en 290 voor het opstellen en registreren van een definitief energielabel. De overige 2.606 aanvragen hadden betrekking op losse maatregelen.

Toegekend in de tweede tranche zijn 157 aanvragen voor een integraal pakket, 638 voor advies, 130 voor het opstellen van een energielabel en 1.093 voor losse maatregelen.

	Subsidie aangevraagd			Subsidie toegekend		
	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal	1 ^e tranche	2 ^e tranche	totaal
Integraal pakket	224	355	579	114	157	271
Losse maatregelen	1.737	2.606	4.343	856	1.093	1.949
Advies	740	1.528	2.268	374	638	1.012
Opstellen energielabel	150	290	440	77	130	207
Totaal	2.851	4.779	7.630	1.421	2.018	3.439

Tabel 2.33 Aanvragen en toekenningen per projectsoort

Integraal pakket

In totaal (voor beide tranches) zijn er nu 579 aanvragen gedaan voor een integraal pakket. De meesten komen uit de hoek van de decentrale overheid (227 keer) met voor 99,4 miljoen euro aan aangevraagde subsidie. Gevolgd door de zorgsector (118 keer), met ruim 61 miljoen euro aangevraagde subsidie. Zie tabel 2.34.

In totaal zijn er tot zover 271 aanvragen voor integrale verduurzamingsprojecten toegekend, voor een budget van ruim 134 miljoen euro. Zie tabel 2.35.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
Integraal	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Decentrale overheid	63	€ 35.185.377	164	€ 64.186.413	227	€ 99.371.790
Onderwijs	35	€ 31.847.525	48	€ 36.707.497	83	€ 68.555.021
Zorg	68	€ 32.555.480	50	€ 28.504.267	118	€ 61.059.747
Cultuur	0	-	3	€ 812.983	3	€ 812.983
(Rijks)monument	34	€ 11.461.296	47	€ 11.879.488	81	€ 23.340.783
Religieuze instellingen	10	€ 2.692.871	21	€ 3.334.495	31	€ 6.027.366
Overige publieke gebouwen	14	€ 4.186.202	22	€ 9.343.476	36	€ 13.529.678
Totaal integraal verduurzamingsproject	224	€ 117.928.750	355	€ 154.768.619	579	€ 272.697.369

Tabel 2.34 Aangevraagd budget voor integrale verduurzamingsprojecten

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
Integraal	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	32	€ 13.480.507	77	€ 37.992.560	109	€ 51.473.066
Onderwijs	22	€ 16.477.542	26	€ 18.595.480	48	€ 35.073.021
Zorg	35	€ 13.756.856	19	€ 11.914.502	54	€ 25.671.357
Cultuur	-	-	1	€ 387.753	1	€ 387.753
(Rijks)monument	16	€ 7.513.292	17	€ 5.776.863	33	€ 13.290.155
Religieuze instellingen	4	€ 2.074.320	10	€ 1.839.670	14	€ 3.913.990
Overige publieke gebouwen	5	€ 2.985.857	7	€ 1.526.017	12	€ 4.511.874
Totaal integraal verduurzamingsproject	114	€ 56.288.373	157	€ 78.032.844	271	€ 134.321.217

Tabel 2.35 Toegekend budget voor integrale verduurzamingsprojecten

In totaal wordt er met de in de eerste en tweede tranche toegekende integrale projecten 1,3 miljoen vierkante meter gerenoveerd. Dit is 1% van het totale vloeroppervlak van alle sectoren samen. Binnen het onderwijs en de decentrale overheid wordt verhoudingsgewijs het meeste oppervlak gerenoveerd.

Toegekend, integraal	vloeroppervlakte panden in toegekende integrale projecten ²³			totale vloeroppervlakte sector ²⁴ (m ²)	aandeel gerenoveerd t.o.v. totale vloeroppervlakte sector
	oppervlakte 1 ^e tranche (m ²)	oppervlakte 2 ^e tranche (m ²)	oppervlakte totaal (m ²)		
Decentrale overheid	115.691	230.462	346.153	21.879.456	1,6%
Onderwijs	411.105	140.063	551.168	32.076.801	1,7%
Zorg	218.242	75.160	293.402	26.443.844	1,1%
Cultuur	-	.	.	NB	NB
(Rijks)monument	27.902	32.580	60.482	49.242.233	0,1%
Religieuze instellingen	13.850	13.248	27.098	NB	NB
Overige publieke gebouwen	12.663	8.744	21.407	NB	NB
Totaal	799.453	500.257	1.299.710	129.642.334	1,0%

Tabel 2.36 Aantal vierkante meters gerenoveerd via toegekende integrale verduurzamingsprojecten

Losse maatregelen

De in totaal 4.343 losse maatregelen waarvoor een aanvraag is gedaan betreffen meestal 3 maatregelen per aanvraag. Er zijn tot dusver 1.949 losse maatregelen toegekend. Hoe het budget verdeeld is over de doelgroepen, is te zien in tabel 2.37 respectievelijk tabel 2.38.

Binnen de totale aanvragen voor losse maatregelen ligt het aandeel vanuit de zorg een stuk hoger (44%) dan bij integrale projecten (20%). Daarmee ligt het aantal aanvragen vanuit de zorg met 1.905 bovenaan, met 172,8 miljoen euro aangevraagd en 85,7 miljoen euro toegekend.

Aangevraagd	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Decentrale overheid	456	€ 26.168.101	618	€ 54.352.322	1.074	€ 80.520.423
Onderwijs	295	€ 55.271.211	427	€ 60.040.413	722	€ 115.311.625
Zorg	776	€ 86.469.756	1.129	€ 86.340.766	1.905	€ 172.810.522
Cultuur	1	€ 12.161	11	€ 1.192.687	12	€ 1.204.848
(Rijks)monument	69	€ 5.675.534	77	€ 9.731.801	146	€ 15.407.335
Religieuze instellingen	71	€ 1.564.698	208	€ 8.708.366	279	€ 10.273.064
Overige publieke gebouwen	69	€ 3.288.132	136	€ 3.538.935	205	€ 6.827.067
Totaal losse maatregelen	1.737	€ 178.449.594	2.606	€ 223.905.291	4.343	€ 402.354.885

Tabel 2.37 Aangevraagd budget voor losse maatregelen

²³ Gaat om minimale oppervlakte, want niet aan alle adressen kon de oppervlakte uit de BAG gekoppeld worden.

²⁴ Dit is gebaseerd op de rapportage sectorale routekaarten (monitoringsjaar 2021). Bij sommige sectoren is de oppervlakte uitgedrukt in BVO, bij andere sectoren in GO, wat vergelijking en percentering lastig maakt. In de BAG wordt uitgegaan van GO. Waar mogelijk is hier dus ook uitgegaan van GO. Bij provincies (onderdeel decentrale overheid) en onderwijs was dit niet bekend en is uitgegaan van BVO.

Enkele sectoren zijn niet meegenomen in de sectorale routekaarten, dus hier is de oppervlakte onbekend. En bij decentrale overheid ontbreken de waterschappen.

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	238	€ 12.054.502	223	€ 23.908.880	461	€ 35.963.382
Onderwijs	138	€ 32.204.431	181	€ 26.813.029	319	€ 59.017.460
Zorg	364	€ 40.777.622	505	€ 44.934.465	869	€ 85.712.087
Cultuur	0	-	1	€ 105.960	1	€ 105.960
(Rijks)monument	33	€ 2.701.618	41	€ 3.277.776	74	€ 5.979.395
Religieuze instellingen	50	€ 1.299.661	74	€ 3.141.114	124	€ 4.440.774
Overige publieke gebouwen	33	€ 1.514.972	68	€ 1.289.809	101	€ 2.804.781
Totaal losse maatregelen	856	€ 90.552.806	1.093	€ 103.471.034	1.949	€ 194.023.839

Tabel 2.38 Toegekend budget voor losse maatregelen

Advies

In totaal zijn er 2.268 aanvragen gedaan voor advies (energie-advies of duurzaam monumenten advies). De meeste aanvragen komen uit de zorgsector (884 keer) met 1,75 miljoen euro aan aangevraagde subsidie, gevolgd door de decentrale overheid (575 keer) en het onderwijs (406 keer). Zie tabel 2.39.

Er zijn tot nu toe 1.012 aanvragen voor advies toegekend, voor een budget van bijna 2 miljoen euro. Zie tabel 2.40.

Aangevraagd	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Decentrale overheid	153	€ 529.539	422	€ 1.116.388	575	€ 1.645.926
Onderwijs	138	€ 351.517	268	€ 725.333	406	€ 1.076.850
Zorg	330	€ 788.310	554	€ 956.016	884	€ 1.744.326
Cultuur	0	-	8	€ 14.492	8	€ 14.492
(Rijks)monument	51	€ 181.851	83	€ 168.475	134	€ 350.326
Religieuze instellingen	34	€ 119.344	110	€ 185.051	144	€ 304.395
Overige publieke gebouwen	34	€ 61.704	83	€ 96.239	117	€ 157.942
Totaal advies	740	€ 2.032.264	1.528	€ 3.261.993	2.268	€ 5.294.257

Tabel 2.39 Aangevraagd budget voor advies

Toegekend	1^e tranche		2^e tranche		totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	84	€ 151.016	171	€ 400.901	255	€ 551.917
Onderwijs	73	€ 193.138	116	€ 252.122	189	€ 445.260
Zorg	153	€ 249.827	236	€ 316.408	389	€ 566.235
Cultuur	0	-	2	€ 1.410	2	€ 1.410
(Rijks)monument	24	€ 72.619	36	€ 77.072	60	€ 149.691
Religieuze instellingen	23	€ 84.402	43	€ 95.282	66	€ 179.684

Overige publieke gebouwen	17	€ 34.290	34	€ 25.242	51	€ 59.532
Totaal advies	374	€ 785.292	638	€ 1.168.436	1.012	€ 1.953.727

Tabel 2.40 Toegekend budget voor advies

Opstellen energielabel

Voor het opstellen en registreren van een definitief energielabel zijn 440 aanvragen gedaan voor in totaal 828 duizend euro. De meeste aanvragen komen uit de hoek van de decentrale overheid (198 keer). Zie tabel 2.41.

Tot dusver zijn 207 aanvragen toegekend, voor een budget van ruim 309 duizend euro. Zie tabel 2.42.

Aangevraagd	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd	aantal aangevraagd	budget aangevraagd
Decentrale overheid	48	€ 76.920	150	€ 188.184	198	€ 265.104
Onderwijs	25	€ 43.925	52	€ 222.269	77	€ 266.193
Zorg	58	€ 125.680	48	€ 91.020	106	€ 216.699
Cultuur	0	-	2	€ 1.148	2	€ 1.148
(Rijks)monument	4	€ 4.130	11	€ 31.432	15	€ 35.562
Religieuze instellingen	5	€ 7.183	11	€ 6.341	16	€ 13.524
Overige publieke gebouwen	10	€ 14.863	16	€ 14.978	26	€ 29.841
Totaal opstellen e-label	150	€ 272.701	290	€ 555.369	440	€ 828.070

Tabel 2.41 Aangevraagd budget voor opstellen energielabel

Toegekend	1 ^e tranche		2 ^e tranche		totaal	
	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend	aantal toegekend	budget toegekend
Decentrale overheid	25	€ 41.179	73	€ 90.827	98	€ 132.006
Onderwijs	16	€ 31.321	23	€ 34.138	39	€ 65.459
Zorg	29	€ 52.197	17	€ 33.587	46	€ 85.784
Cultuur	0	-	0	-	0	-
(Rijks)monument	0	-	4	€ 6.505	4	€ 6.505
Religieuze instellingen	2	€ 1.191	6	€ 4.392	8	€ 5.583
Overige publieke gebouwen	5	€ 7.825	7	€ 6.132	12	€ 13.957
Totaal opstellen e-label	77	€ 133.713	130	€ 175.581	207	€ 309.294

Tabel 2.42 Toegekend budget voor opstellen energielabel

3 Ervaringen met het aanvraagproces: signalen uit enquête

3.1 Inleiding

Om het aanvraagproces en de aanpassingen ten opzichte van de eerste aanvraagronde te evalueren, is in december 2023 een enquête onder alle aanvragers²⁵ van de tweede aanvraagronde uitgestuurd om hun ervaringen op te halen. Resultaten in dit hoofdstuk hebben dus enkel betrekking op het aanvraagproces en niet op de regeling in de brede zin.

Van alle respondenten geeft 64% aan dat dit de eerste keer was dat zij een aanvraag hebben ingediend. De overige 36% heeft tijdens de eerste aanvraagronde in oktober 2022 ook al één of meerdere aanvragen ingediend.

De resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op 137 reacties op de eerste enquête (n.a.v. de eerste aanvraagronde) en 162 reacties op de tweede enquête (n.a.v. de tweede aanvraagronde). De onderverdeling binnen beide steekproeven met betrekking tot de status van de aanvraag ten tijde van het afnemen van de enquête is te zien in tabel 3.1.

	1e tranche (n=137)	2e tranche (n=162)
De subsidieaanvraag is toegekend	31%	13%
De subsidieaanvraag is afgewezen	1%	4%
De subsidieaanvraag is nog in beoordeling	26%	39%
De subsidieaanvraag is niet ingeloot en wordt dus niet beoordeeld	41%	44%

Tabel 3.1 Status van de aanvraag ten tijde van afnemen enquête

In beide steekproeven is de groep die aangeeft te zijn uitgeloot oververtegenwoordigd ten opzichte van de totale populatie. De impact hiervan op de resultaten is echter beperkt. Er zijn vrijwel geen significante verschillen tussen uitloters en de rest. Ten opzichte van de eerste tranche, zitten er voor de tweede tranche weinig aanvragers in van wie de aanvraag reeds is toegekend ten tijde van het afnemen van de enquête. De impact hiervan op de resultaten is echter beperkt.

Wel zijn er soms duidelijke verschillen tussen de respondenten die in de tweede aanvraagronde voor de eerste keer een aanvraag hebben ingediend en respondenten die dit in de eerste aanvraagronde ook al gedaan hebben. Waar dit het geval is, is dit in de tekst aangegeven.

In dit hoofdstuk worden de enquêteresultaten van de tweede openstelling besproken. In de figuren is (waar mogelijk) ook de eerste tranche opgenomen, ter vergelijking van de beide tranches. Wanneer er (grote) verschillen zichtbaar zijn tussen beide tranches, worden deze benoemd in de tekst. Zijn deze er niet, dan worden in de tekst enkel de resultaten van de tweede tranche besproken. De quotes in het rapport zijn altijd afkomstig van respondenten van de tweede tranche.

Zie de bijlage 'Onderzoeksaanpak enquête' voor de onderzoekverantwoording en de inhoud van de enquêtevragen.

²⁵ Als een aanvraag is ingediend door een intermediair, dan is de intermediair bevraagd.

3.2 Ervaren duidelijkheid en behoeften omtrent voorwaarden regeling

In de enquête is een aantal vragen gesteld over de duidelijkheid van de gestelde voorwaarden van de regeling, en of men daarbij nog bepaalde suggesties of behoeften heeft.

Gebouwen die onder regeling vallen

Op de vraag of de uitleg over welke gebouwen onder de regeling vallen duidelijk is, geeft 96% van de ondervraagden van de tweede tranche een bevestigend antwoord. Slechts voor 4% was het niet helemaal duidelijk. Op de vervolgvraag wat voor hen niet duidelijk was, zijn dit enkele antwoorden:

- *"Of een universiteit wel/niet belastingplichtig is en of daarmee de universiteit 'mogelijk niet' of 'sowieso niet' in aanmerking komt voor subsidie."*
- *"De combinatie kerk en Rijksmonument stond er niet bij. Wij zijn beiden dus was het moeilijk kiezen. Uiteindelijk voor Rijksmonument gekozen."*
- *"Er is vaak sprake van gesplitst eigendom, juridisch en economisch."*

Voorwaarden bij maatregelen

Ook is aan de aanvragers de vraag voorgelegd of de voorwaarden die gesteld zijn aan de maatregelen die onder DUMAVA vallen duidelijk en begrijpelijk zijn. Hierop zegt 76% 'ja', 16% 'nee' en 8% zegt het niet te weten. Een aantal suggesties om de gestelde voorwaarden begrijpelijker te maken, zijn:

- *"Meer voorbeelden om zwart-wit situaties te kunnen vermijden. Niet alles is zwart-wit."*
- *"Maak het minder complex en werk na 2 tracés ook voorbeelden uit wat wel kan en wat niet kan. Er zijn genoeg praktijksituaties nu die geëvalueerd kunnen worden. En dan graag niet alleen de succesverhalen, maar ook de niet succesverhalen."*
- *"Overzichtelijker presenteren. Het was een hele zoektocht. Het leverde ook veel gedoe op met de leveranciers / aannemers."*
- *"Wat er onder de categorie 'overige' valt (verenigingen, stichtingen, etc.) is niet duidelijk of onder welke voorwaarden een stichting bijvoorbeeld wel/niet onder de doelgroep valt."*
- *"Definities en woordenbegrip bij deze subsidie mag als lexicon worden toegevoegd."*

Verduurzamingsmaatregelen die gemist worden

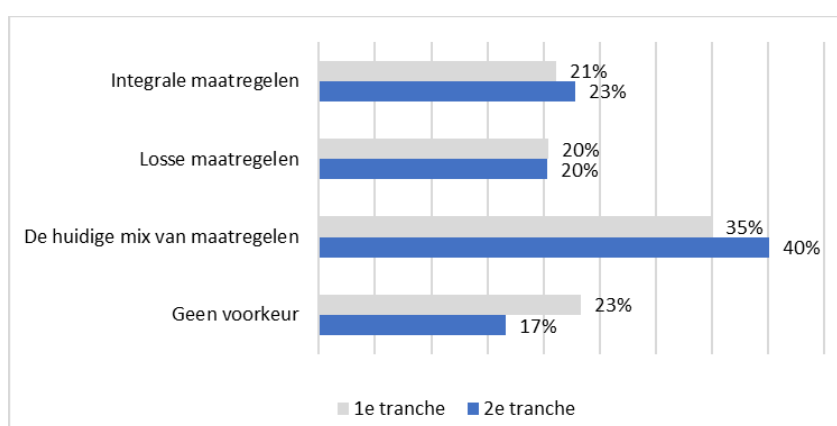
Eén op de vijf ondervraagden (20%) geeft desgevraagd aan bepaalde verduurzamingsmaatregelen te missen op de lijst van maatregelen. Een greep van de maatregelen die op de lijst zouden moeten staan:

- *"Open WKO systemen"*
- *"Energiezuinige ventilatoren. Niet alleen 35% bij energielabelverbetering, maar ook bij hoge scores bij Breeam/GPR."*
- *"Standaard stroomopslagmogelijkheden (accu's)"*
- *"Adoptieve maatregelen in het terrein, waterbuffering, vergroening tegen hitte e.d."*
- *"Isolatiefolie voor enkelglas ramen (bijv. bij monumenten kan het niet altijd door HR++ glas worden vervangen) + isolatie koppelpunten/appendages"*
- *"Maatregelen die kunnen bijdragen aan het oplossen van het vermogensprobleem (netcongestie)"*
- *"Binnenklimaatensoren, uitlezen energiemeters, oplossingen netcongestie, hardware optimalisatie installatie"*
- *"Consequentie netcongestie"*

- “Effect op **netcongestie**”
- “Energieopslagsysteem i.v.m. probleem **netcongestie**”
- “Dumava is nog wel erg gericht op energie- en CO₂ besparing. Wellicht is een toevoeging voor circulaire bouwmaterialen in 2024 een optie?”
- “Een (hogere) subsidie bij isoleren met bio-based isolatiematerialen”

Behoeften bij verduurzaming gebouwen

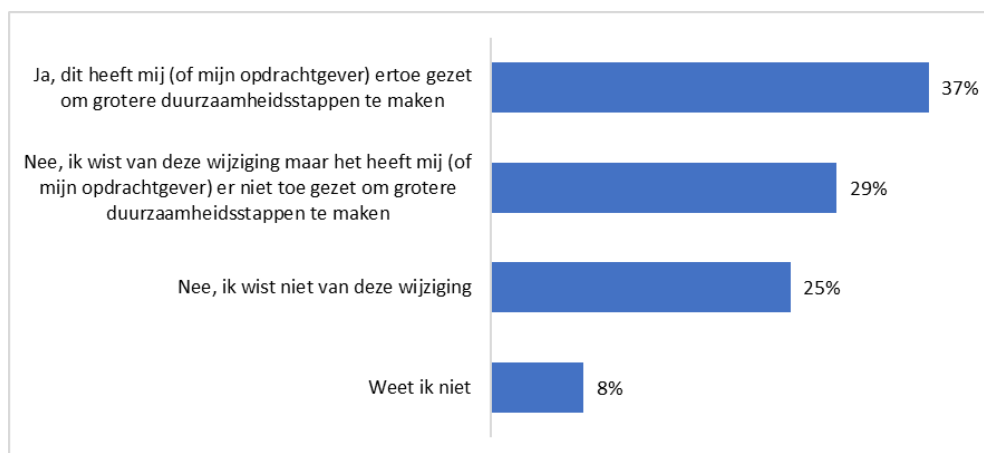
Over de vraag wat hen beter helpt bij de verduurzaming van hun gebouw(en) is men verdeeld: een meerderheid (40%) geeft de voorkeur aan de huidige mix van maatregelen (figuur 3.1). Dit is iets meer dan bij de eerste ronde. Het aandeel dat geen voorkeur heeft is iets afgenomen ten opzichte van de vorige ronde.

Figuur 3.1 Wat helpt beter bij verduurzaming van gebouwen

Integraal met maatwerkadvies tot een hoog energieprestatieniveau

Aanvragers voor een integraal verduurzamingsproject werden in de tweede aanvraagronde gestimuleerd om te renoveren naar een hoog energieprestatieniveau. Wanneer ze in hun projectplan kunnen aangeven dat ze hun vastgoed naar een hoog energieprestatieniveau gaan verduurzamen, kunnen ze aanvullende subsidie aanvragen tot maximaal 35% van de projectkosten (i.p.v. 30%). Van alle aanvragers voor een integraal verduurzamingsproject geeft 37% aan dat deze nieuwe regel hen heeft gestimuleerd om grotere duurzaamheidsstappen te maken (figuur 3.2).

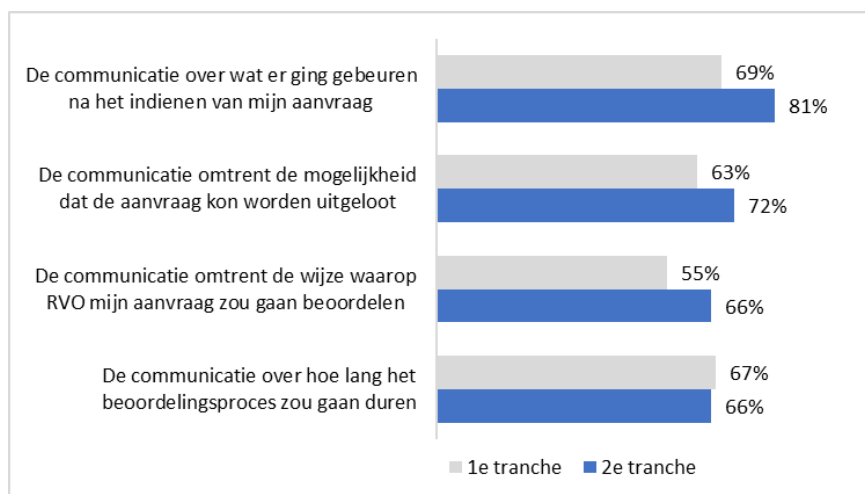
Figuur 3.2 Integraal maatwerkadvies tot een hoog energieprestatieniveau

Schot in budget

Om meer eigenaren van maatschappelijk vastgoed in aanmerking te laten komen voor subsidie, is er voor de tweede openstelling voor gekozen om €66,5 miljoen van het totale budget van €190 miljoen te reserveren voor aanvragen onder de €500.000. Ongeveer 1 op de 5 aanvragers (19%) geeft aan hier rekening mee te hebben gehouden in de hoogte van het bedrag dat ze hebben aangevraagd.

3.3 Beoordeling communicatie rond aanvraag- en beoordelingsproces

De communicatie omtrent het aanvraag- en beoordelingsproces dat gevolgd zou worden, wordt over het algemeen als goed beoordeeld (figuur 3.3). Zo is circa vier op de vijf van de ondervraagden van de tweede tranche positief over de communicatie over wat er zou gebeuren na het indienen van de aanvraag (81%). Communicatie over de mogelijkheid dat de aanvraag uitgeloot kon worden is voor een kleine drie kwart van de ondervraagden positief (72%). De communicatie over hoe RVO de aanvragen zou gaan beoordelen en hoe lang het beoordelingsproces zou gaan duren worden iets minder sterk beoordeeld, maar alsnog zegt in beide gevallen 66% van de ondervraagden de communicatie hierover goed te vinden. De communicatie over wat er ging gebeuren, over de mogelijkheid van uitloting en over de wijze waarop de aanvraag beoordeeld zou gaan worden beter beoordeeld ten opzichte van de eerste ronde.

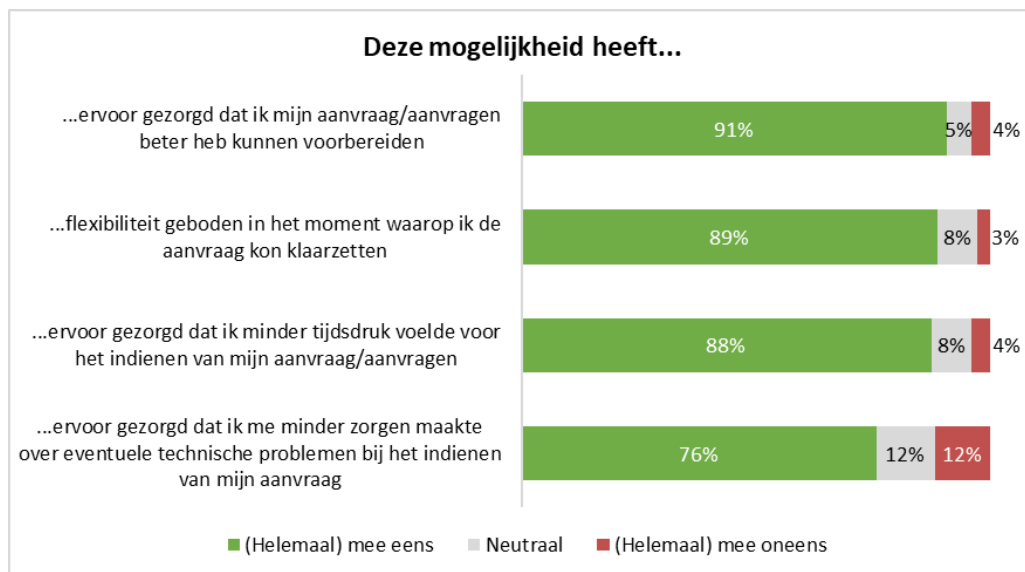

Figuur 3.3 Beoordeling communicatie - % (zeer) goed

3.4 Conceptaanvraag

In de tweede tranche was het mogelijk om vanaf 2 weken voor de openstelling een conceptaanvraag klaar te zetten in de digitale aanvraagomgeving van RVO. Dit is ingesteld naar aanleiding van de ervaringen in de eerste tranche. Maar liefst 94% van de ondervraagden geeft aan hier gebruik van te hebben gemaakt.

In figuur 3.4 is te zien dat de mogelijkheid van het klaarzetten van een conceptaanvraag ervoor heeft gezorgd dat men de aanvraag beter kon voorbereiden (91%), dat men flexibiliteit heeft ervaren (89%), dat men minder tijdsdruk voelde (88%) en dat men zich minder zorgen maakte over eventuele technische problemen (76%).

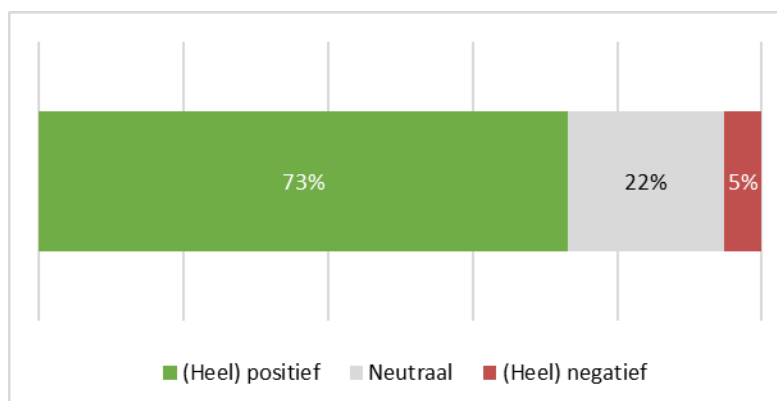

Figuur 3.4 Stellingen met betrekking tot conceptaanvraag

Op maandag 18 september was de officiële openstelling. Toen moesten de (concept)aanvragen definitief ingediend worden. Ongeveer drie kwart van de ondervraagden die een conceptaanvraag hadden klaargezet heeft deze openstellingsdag als (heel) positief ervaren, zie figuur 3.5.

De 'ervaren' aanvragers (aanvragers die in de eerste ronde ook al een of meerdere aanvragen hebben ingediend) zijn net iets positiever dan de 'nieuwe' aanvragers (80% versus 69%).

Voor toelichtingen op deze ervaringen, zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een volledig overzicht van alle open antwoorden.

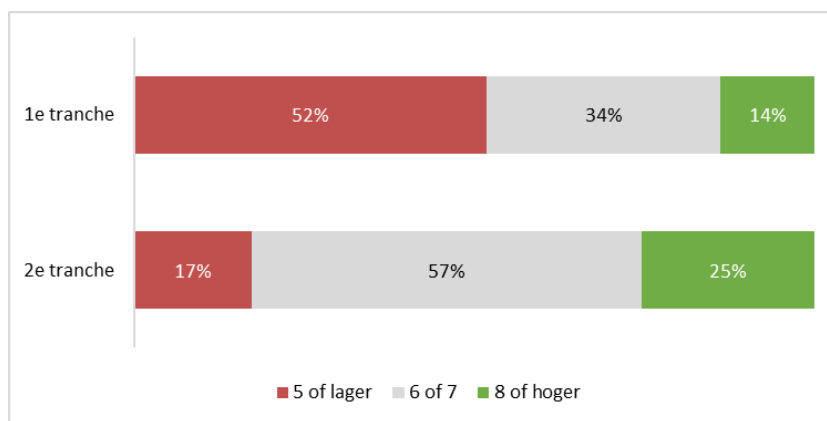
Figuur 3.5 Ervaring openstellingsdag (enkel ondervraagden die een conceptaanvraag hebben klaargezet)

3.5 Openingsdag tweede tranche en ervaren belemmeringen

De tweede tranche van de DUMAVA-regeling werd opengesteld op 18 september 2023. Het beschikbare budget werd wederom, net als in de eerste tranche, deze eerste dag al overtekend en het aanvraagloket werd dan ook dezelfde dag (00:00 uur 's nachts) weer dichtgezet.

De enquêteresultaten laten zien dat de aanvraag-ervaring erg verbeterd is ten opzichte van de eerste ronde. In figuur 3.6 is te zien dat dit keer 17% van de ondervraagden het proces die dag een 5 of lager geeft (op een schaal van 1 tot 10). In tegenstelling tot de 52% van de ondervraagden van de eerste tranche die het aanvraagproces destijds beoordeelden met een onvoldoende. Bijna tweede derde geeft het aanvraagproces dit keer een 6 of 7 en een kwart zelfs een 8 of hoger.

Figuur 3.6 Rapportcijfer voor het aanvraagproces 1^e en 2^e tranche

De onvoldoendes die worden gegeven bij de tweede tranche hebben vrijwel allemaal betrekking op de hoeveelheid werk en geld die het kost om een aanvraag in te dienen en de teleurstelling na uitloting. Een van de personen die een onvoldoende geeft zegt: *“Veel werk en kosten om de aanvraag voor te bereiden met een uiteindelijk resultaat dat van de 3 gebouwen er geen ingeloot wordt.”* Weer een andere aanvrager geeft het proces een onvoldoende met als toelichting: *“Heel veel werk voor niks (zeker als je zelfs direct wordt uitgeloot zonder enige beoordeling).”*

Nog enkele opmerkingen:

- *“Het kost veel voorbereiding om een goed document te maken voor de subsidie aanvraag.”*
- *“Zeer slecht bevallen. Veel werk van gehad. Kosten gemaakt voor adviezen. Ik zou zeggen in het kader van administratieve lastenverlichting en geld te spenderen alvorens men mee kan doen: Ophouden hiermee!”*
- *“Het is zeer teleurstellend bij uitloting dat al het werk en geld voor niets is geweest terwijl er de wil is om de verduurzaming te versnellen.”*

Een aantal keer wordt de complexiteit van de aanvraagprocedure benoemd, het zou moeilijk en/of omslachtig zijn. Zo wordt onder andere gezegd:

- *“De procedure is veel te moeilijk. Met name het online aanvraagproces heb ik eerlijk gezegd alleen kunnen doorworstelen met hulp van een externe adviseur.”*
- *“Ik heb wel ondersteuning van extern gekregen. Het is niet altijd duidelijk wat men nu precies vraagt wat je moet aanleveren.”*

- *“Het uploaden van de bestanden was een zeer omslachtig. Het programma was niet gebruiksvriendelijk en soms accepteerde het programma de invoer niet.”*
- *“Het was fijn dat het formulier eerder open was. Echter de detaillering van de op te voeren zaken was best complex en onnodig in mijn ogen.”*
- *“Niet gebruiksvriendelijk. Er had ook meer toelichting bij de velden gemogen.”*

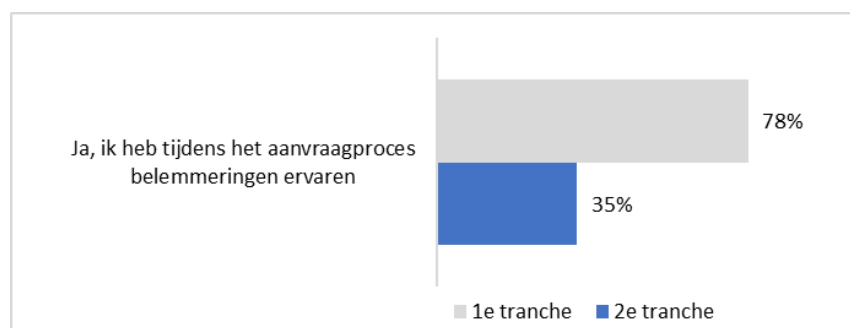
Ondervraagden die het aanvraagproces van de tweede tranche een voldoende geven, vinden het proces soepel en degenen die in de eerste ronde al één of meerdere aanvragen hadden gedaan vinden over het algemeen het proces dit keer (veel) beter ingericht. Ook wordt de mogelijkheid om een conceptaanvraag voor te bereiden erg gewaardeerd. Desalniettemin benoemen ook zij regelmatig dat nog lang niet alles even duidelijk is. Zo missen ze vaak een concept aanvraagformulier op de website omdat er toch nog wel veel onduidelijkheden zitten in wat er precies aangeleverd moet worden, en hoe dit aangeleverd moet worden. Zo zegt een van hen: *“Ik vond het een vrij ingewikkelde aanvraag en vooraf was me niet echt duidelijk welke gegevens ik moest aanleveren. Ik heb daarvoor veel vragen moeten stellen”*.

Zie de bijlage ‘Antwoorden open vragen enquête’ voor een volledig overzicht van alle open antwoorden.

Belemmeringen

Het aantal ondervraagden dat aangeeft belemmeringen te hebben ervaren tijdens het indienen van de aanvraag is significant gedaald van 78% tijdens de eerste tranche naar 35% tijdens de tweede tranche (figuur 3.7). Ervaren belemmeringen tijdens het aanvraagproces van de tweede tranche hebben veelal betrekking op het vastlopen van het systeem of fouten in het aanvraagformulier.

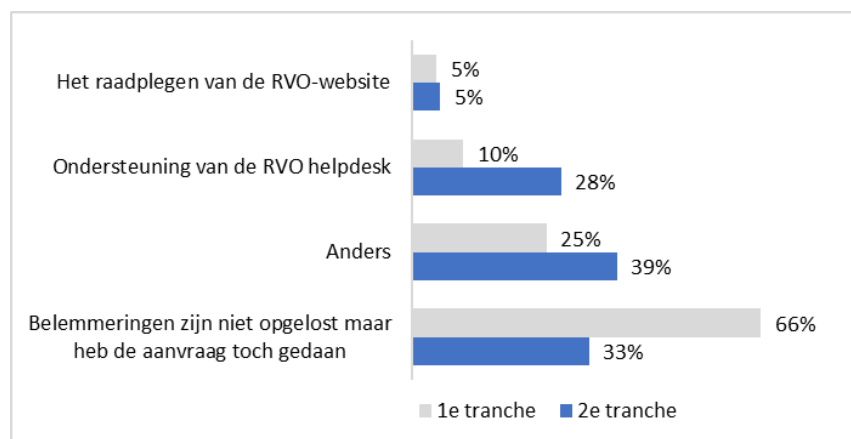
- *“Soms niet opslaan van ingevoerde informatie.”*
- *“Opnieuw inloggen of er tijdens het proces uitgegooid te worden.”*
- *“Niet accepteren van invoer, waardoor opnieuw inloggen noodzakelijk was.”*
- *“Telkens uit het proces gegooid worden om weer opnieuw te moeten inloggen en informatie ook opnieuw te moeten invoeren.”*
- *“Traagheid van het e-loket en de starheid ervan. Sommige dingen konden niet op de juiste manier ingevuld worden.”*
- *“Zoals eerder aangegeven zat er een fout in het formulier, het maximale getal van de maximale CO₂ reductie was te klein.”*

Figuur 3.7 Belemmeringen ervaren tijdens indienen van aanvraag

75% van de ‘ervaren’ aanvragers geeft aan géén belemmeringen te hebben ervaren, tegenover 59% van de ‘nieuwe’ aanvragers.

Van degenen die belemmeringen ervaren hebben, geeft een derde aan de aanvraag toch te hebben gedaan, zonder dat de belemmeringen zijn opgelost (33%). Weer een derde heeft ondersteuning gezocht bij de RVO-helpline en/of de RVO-website (28%). Bij 'anders' zegt men veelal dat veel geduld hebben en later opnieuw proberen, en het raadplegen van een specialist/adviseur heeft geholpen om de aanvraag alsnog te kunnen indienen in het eLoket.

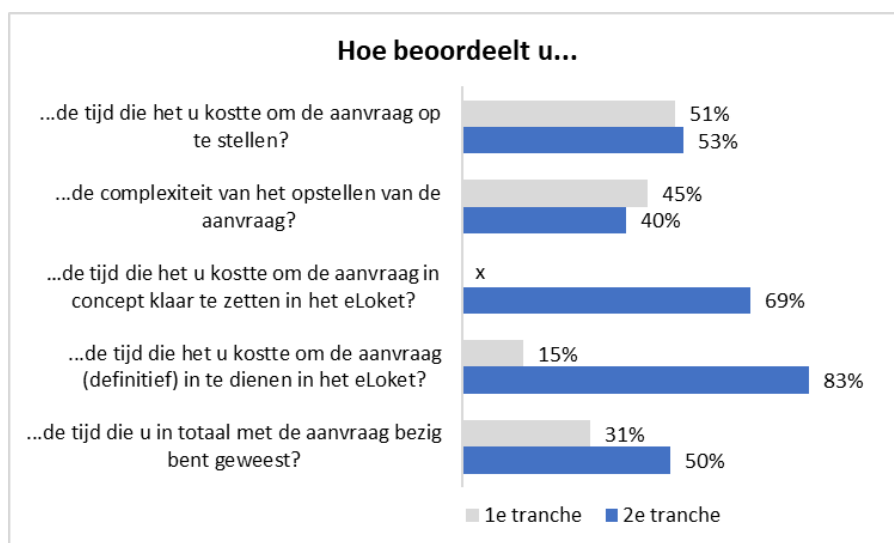
Figuur 3.8 Wat heeft geholpen om belemmeringen op te lossen (1^e tranche n=107; 2^e tranche n=57)

3.6 Ervaren tijdsbesteding en complexiteit van het aanvraagproces

Waar tijdens de eerste aanvraagronde slechts 15% van alle ondervraagden de tijd die het kostte om de aanvraag in te dienen in het eLoket acceptabel vond, is dat percentage nu significant gestegen naar maar liefst 83% (figuur 3.9). Het is aannemelijk dat deze stijging een gevolg is van de mogelijkheid om een conceptaanvraag klaar te zetten. De tijd die het kostte om de conceptaanvraag klaar te zetten was voor 69% van de ondervraagden (zeer) acceptabel.

De tijd die het kostte om de aanvraag op te stellen en de complexiteit daarvan wordt door respectievelijk 53% en 40% van de ondervraagden als acceptabel bestempeld. Daarnaast vindt de helft (50%) het acceptabel hoeveel tijd ze *in totaal* met de aanvraag bezig zijn geweest, voor de eerste aanvraagronde was dat nog maar 31%.

Ervaren aanvragers zijn iets meer te spreken over de tijd die het kostte om de aanvraag op te stellen dan nieuwe aanvragers; 63% van de ervaren aanvragers vindt het (zeer) acceptabel tegenover 48% van de nieuwe aanvragers.

Figuur 3.9 Beoordeling van inspanning en complexiteit - % (zeer) acceptabel

Complexiteit door aanvraagformulier

Uit de open antwoorden komt regelmatig naar voren dat men verwarring en onduidelijkheden heeft ervaren met het aanvraagformulier. Het zou niet altijd duidelijk zijn hoe het formulier correct ingevuld dient te worden en hoe documenten aangeleverd moeten worden. Zo wordt onder andere gezegd:

- *“Het is nu onduidelijk op welke wijze documenten aangeleverd moeten worden zoals projectbegroting en planning etc. Dit kan handiger door hiervoor een vragenlijst op te stellen of een vast format of formulier aan te leveren door RVO”.*
- *“Het aanvraagformulier was soms star en het was niet altijd mogelijk om de gevraagde gegevens op de correcte manier in te vullen.”*

Enkelen ervaren ook problemen met het invullen van een aanvraag voor een integrale aanpak:

- *“Er was geen voldoende informatie over hoe het webformulier in te vullen bij een integrale verduurzamingsaanvraag, hiervoor hebben we de helpdesk moeten bellen.”*
- *“Het invoeren van een integraal project. Dat lukte technisch niet in het systeem. Ik heb er maar 5 losse maatregelen van gemaakt.”*
- *“Soms meerdere stappen om integraal project te vinden. Leidt tot verwarring.”*

Daarnaast werden er nog wat opmerkingen gemaakt over de in te vullen velden in het aanvraagformulier, specifiek over het invullen van de CO₂-reductie:

- *“Diverse velden waren niet duidelijk. Eén veld was te klein, hoeveel kg CO₂-emissie besparing was maar 4 karakters.”*
- *“Je kon de CO₂ niet correct invullen, je kon niet hoger dan 9999.”*
- *“Een fout in het formulier, het maximale getal van de maximale CO₂ reductie was te klein.”*
- *“Niet alle informatie kon gelijk ingevoerd worden. sommige velden waren niet correct.”*
- *“In sommige gevallen ontbrak de eenheid bij het invoerveld.”*
- *“Er had ook meer toelichting bij de velden gemogen.”*

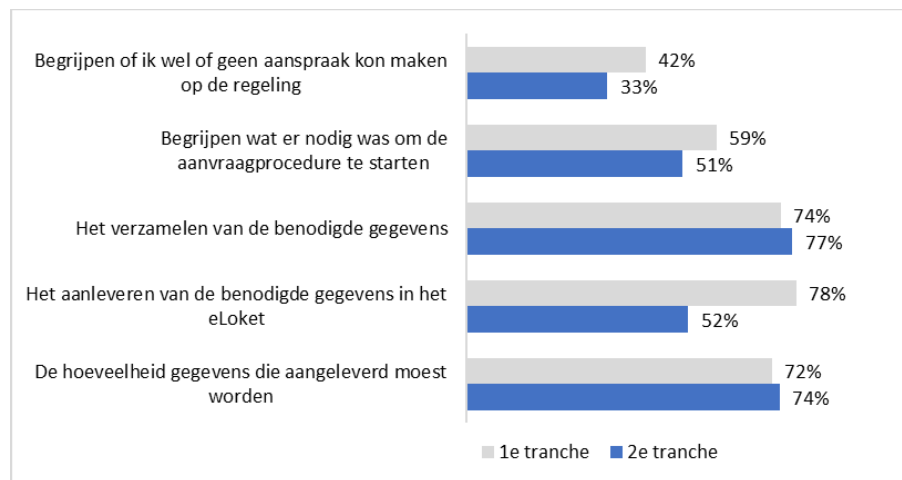
3.7

Ervaren moeite met betrekking tot de aanvraagprocedure

Moeite met algemene aspecten van de aanvraag

Waar nog ruim drie kwart van de ondervraagden (78%) bij de eerste ronde in meer of mindere mate moeite had met het aanleveren van de benodigde gegevens (in verband met de overbelaste website op de openstellingsdag), is dat bij de tweede ronde nog maar de helft van de ondervraagden (52%). Zie figuur 3.10.

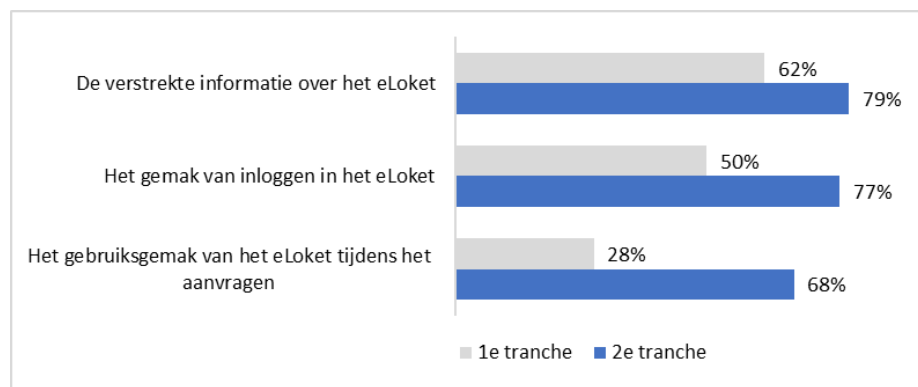
Begrijpen of er wel of geen aanspraak gemaakt kon worden op de regeling heeft de minste moeite gekost; 33% geeft aan dat dit een beetje tot veel moeite heeft gekost.

Figuur 3.10 Ervaren moeite met algemene aspecten van de aanvraagprocedure - % (veel moeite)

Ervaringen met het eLoket

Ten opzichte van de eerste aanvraagronde is de beoordeling van het eLoket sterk verbeterd. Bijna vier op de vijf van de ondervraagden is positief over de verstrekte informatie over het eLoket (79%) en het gemak van inloggen (77%). Het gebruiksgemak van het eLoket tijdens het aanvragen is het meest verbeterd ten opzichte van de eerste ronde; eerder was slechts 28% van de ondervraagden hier positief over, dat is toegenomen naar 68%.

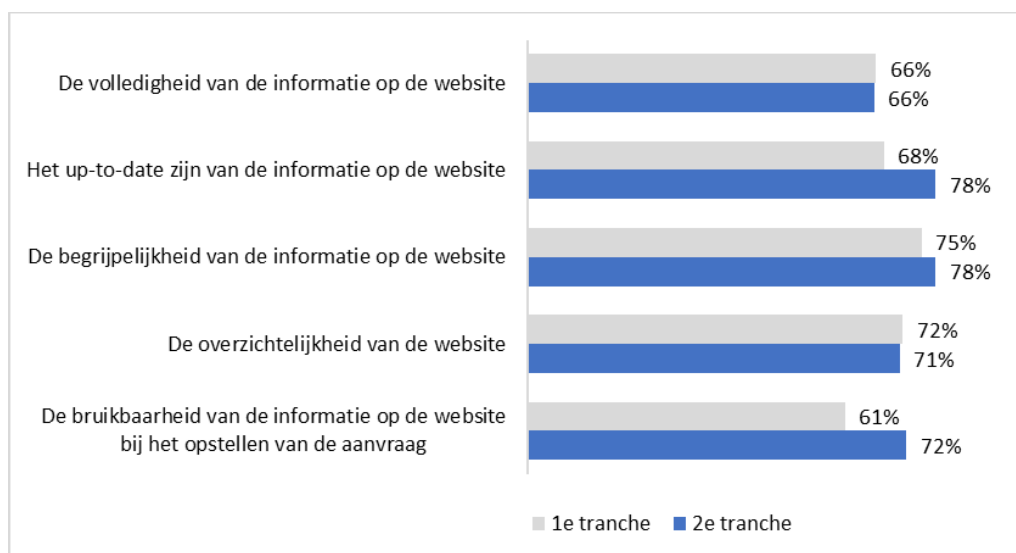

Figuur 3.11 Ervaringen met betrekking tot het eLoket - % (zeer) goed

3.8 Beoordeling RVO-website en helpdesk

RVO-website

Over de RVO-website²⁶ is men over het algemeen positief, zie figuur 3.12. Ten opzichte van de vorige ronde is men dit keer positiever over het up-to-date zijn van de informatie op de website en de bruikbaarheid van die informatie.

Figuur 3.12 Beoordeling RVO-website - % (zeer) goed

Hieronder een selectie van toelichtingen gegeven door ondervraagden indien zij een matige, slechte of zeer slechte beoordeling hebben gegeven op een van bovenstaande aspecten met betrekking tot de website. De opmerkingen hebben veelal te maken met onduidelijkheid over welke informatie precies nodig is voor de aanvraag, over de vele verwijzingen en links naar andere pagina's en het gebrek aan communicatie op de website over wijzigingen in de regeling of in de aanvraag.

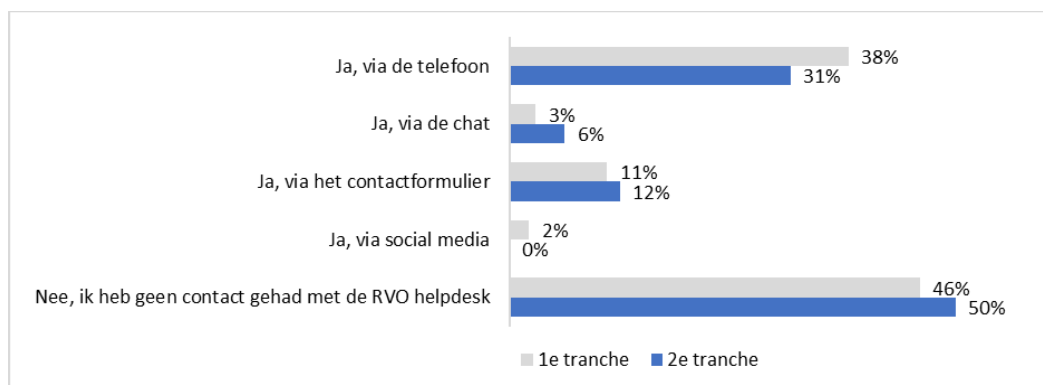
- *"Kan m.i. concreter, exact aangeven wat je nodig hebt voor een aanvraag en hoe dit moet worden aangeleverd."*
- *"Op de website kan duidelijker worden aangegeven welke informatie in het online formulier wordt gevraagd, met name de vragen per maatregel waren erg gedetailleerd en was vooraf niet duidelijk."*
- *"Vooraf informeren welke gegevens er precies nodig zijn om de aanvraag in te dienen."*
- *"Er zijn veel mitsen en maren, en deze zijn moeilijk terug te vinden. Hiervoor moet je echt de wettekst in duiken of veel vragen over stellen."*
- *"Er zijn uiteindelijk toch wel wat verschillende pagina's waar je naartoe wordt verwezen via de DUMAVA site, hierdoor is het af en toe even zoeken waar iets ook alweer beschreven stond."*
- *"De website verwijst heel vaak door naar andere websites/pagina's en dat maakt het onoverzichtelijk waar de 'juiste' informatie staat."*
- *"De vindbaarheid met vele links en doorverwijspagina maakt e.e.a. complex om te vinden."*
- *"Veel kruislingse verwijzingen waardoor het een beetje een doolhof is."*

²⁶ <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/dumava>

- *“Er zijn heel veel pagina's waar een deel van de informatie zich bevindt. Je moet dus nog steeds zoeken naar de juiste informatie. Ook wordt er heel veel gewerkt met verwijzingen. (blauwe linkjes) Je verdwaalt daardoor gewoon op de website.”*
- *“Er moet best veel doorgedrukt worden om tot de juiste informatie te komen. Veel tekst en doorverwijzingen.”*
- *“Wijzigingen werden laat doorgevoerd en naar mijn weten niet gecommuniceerd.”*
- *“Wanneer op de website nieuwe informatie wordt gezet, wordt hier geen up-to-date melding van gemaakt. Vaak zie ik dat er nog een oude bewerkingsdatum staat maar wel met nieuwe informatie. Het zou beter zijn om via pushmeldingen aan te geven als er nieuwe informatie op de site staat. Niet iedereen checkt elke dag de website.”*
- *“Vlak voor de indiening zijn de voorwaarden aangepast. Hier kwam ik na de tijd pas achter en was mij ook niet duidelijk op de website.”*

RVO-helpdesk

Voorafgaand aan het openstellen van de regeling en tijdens het aanvraagproces konden aanvragers de RVO-helpdesk raadplegen via meerdere kanalen. Ongeveer een derde van de ondervraagden geeft aan via de telefoon contact te hebben gehad met de RVO-helpdesk en de helft heeft helemaal geen contact gehad met de helpdesk. Zie figuur 3.13.

Figuur 3.13 Contact met de RVO-helpdesk

Degenen die contact hebben gehad met de RVO-helpdesk zijn zeer te spreken over deze ervaring, zie figuur 3.14. De beoordeling van de helpdesk is zelfs op alle onderdelen verbeterd ten opzichte van de eerste aanvraagronde. Vooral de vriendelijkheid van de helpdesk-medewerkers is als zeer goed ervaren (96%).

Figuur 3.14 Beoordeling RVO-helpdesk - % (zeer) goed

3.9 Beoordeling van de afhandeling

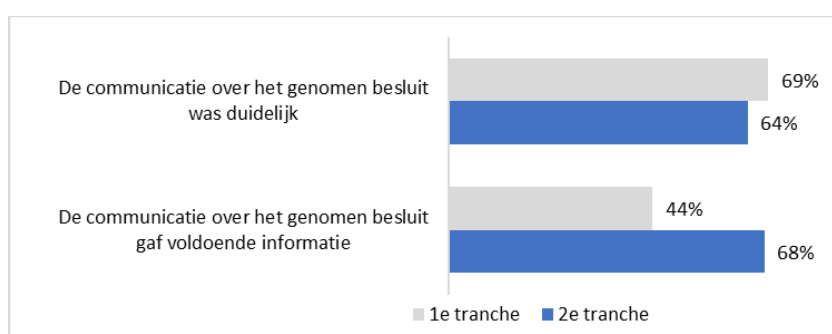
Beoordeling statusvermelding in eLoket

Van alle ondervraagden van de tweede tranche zegt 41% de status van hun aanvraag te volgen/te hebben gevolgd in het eLoket (eerste tranche: 43%). Hiervan vond 94% de berichtgeving over de status *duidelijk* en 88% vond de berichtgeving over de status *voldoende* (eerste tranche: 88% respectievelijk 80%).

Beoordeling berichtgeving over genomen besluit

Van de ondervraagden wiens subsidieaanvraag reeds was beoordeeld ten tijde van het invullen van deze enquête, vond 64% van hen de berichtgeving omtrent het genomen besluit *duidelijk* en ruim twee derde (68%) van hen vond dat het *voldoende informatie* gaf over het besluit (figuur 3.15). De mate waarin de berichtgeving over het genomen besluit voldoende informatie gaf is sterk verbeterd ten opzichte van de eerste ronde.

Let op: de getoonde percentages zijn indicatief in verband met de lage N.

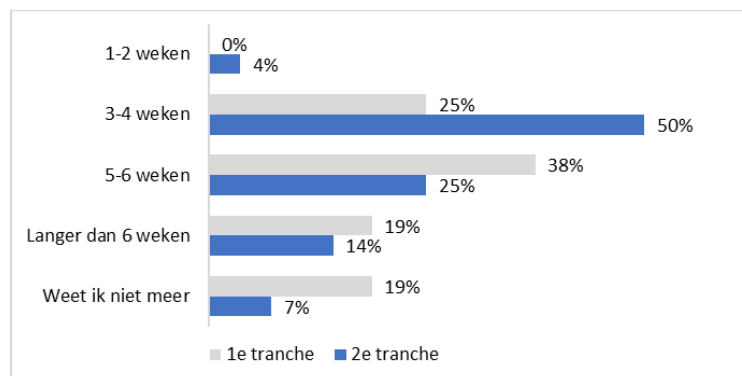
Figuur 3.15 Beoordeling communicatie genomen besluit (reeds beoordeelde aanvragen; 1^e tranche n=61, 2^e tranche n=28) - % (helemaal) mee eens

Beoordeling tijd van afhandeling

De helft van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld ten tijde van het invullen van deze enquête, geeft aan dat het 3-4 weken heeft geduurd voor de aanvraag was afgehandeld, een kwart van hen zegt dat het 5-6 weken heeft geduurd en 14% heeft langer dan 6 weken moeten wachten op de beoordeling (figuur 3.16). De gemiddelde afhandelingsperiode was dus korter dan in de eerste tranche.

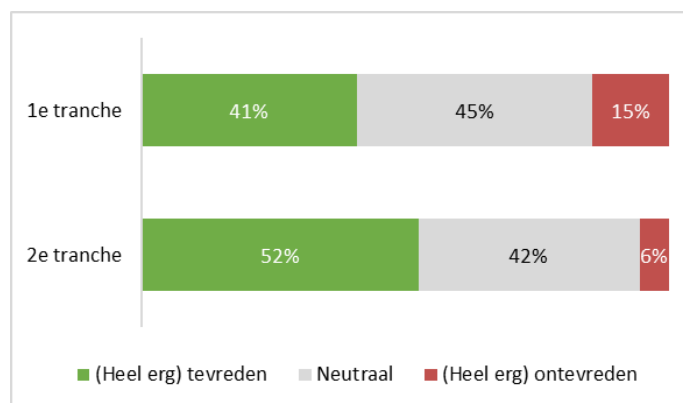
Let op: de getoonde percentages zijn indicatief in verband met de lage N.

Figuur 3.16 Tijd van afhandeling aanvraag (reeds beoordeelde aanvragen; 1^e tranche n=61, 2^e tranche n=28)

Tevredenheid snelheid van afhandelen

Over de snelheid van afhandelen is 52% van de aanvragers tevreden tot heel erg tevreden, 42% is hier neutraal over en 6% is (heel erg) ontevreden (figuur 3.17). Men is dus meer tevreden over de snelheid van afhandelen dan bij de eerste tranche.

Figuur 3.17 Tevredenheid over snelheid van afhandelen

Subsidiebedrag of voorschot ontvangen

Van de ondervraagden wiens aanvraag reeds is beoordeeld en toegekend ten tijde van het invullen van deze enquête (n=21), geeft 57% aan het subsidiebedrag of het voorschot al te hebben ontvangen.

3.10 Suggesties voor optimalisatie

Tot slot is de geënquêteerden gevraagd wat zij zouden aanpassen in een volgende DUMAVA aanvraagronde. 65% van alle ondervraagden heeft suggesties gedaan voor verbetering van het aanvraagproces en uit deze suggesties komen duidelijk enkele thema's naar voren. Het merendeel van de antwoorden kan onderverdeeld worden in een van deze thema's:

- Online aanvraagprocedure. Men ervaart de procedure als complex, tijdrovend en kostbaar.

- Een hoger subsidieplafond. Omvang van budget staat niet in verhouding tot daadwerkelijke behoefte in het land. Daarnaast werkt het demotiverend om uitgeloot te worden vanwege een ontoereikend budget.
- Duidelijke informatie en communicatie. Niet altijd duidelijk wat precies aangeleverd moet worden en hóe.
- Geen loting. Aanvragers die zijn uitgeloot, twijfelen of ze moeten wachten op de nieuwe openstelling of alvast moeten beginnen zonder subsidie omdat ze wel graag aan de slag willen. Steeds opnieuw uitgeloot worden kan leiden tot vertraging van de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed.

Zie de bijlage 'Antwoorden open vragen enquête' voor een volledig overzicht van alle open antwoorden en de onderverdeling in thema's.

4 CO₂-emissiereductie door de DUMAVA-regeling

4.1 Onderzoeksvraag

Met de DUMAVA-regeling kan subsidie worden aangevraagd voor maximaal drie individuele maatregelen, zoals isolatie, HR-glas, LED-verlichting, warmtepompen en zonnepanelen. Ook kan er subsidie worden aangevraagd voor een integrale verbetering van de energieprestatie van een gebouw. Interessant is te weten wat het effect van deze maatregelen is op de CO₂-emissie.

Voordat de DUMAVA-subsidie kan worden aangevraagd moet er in het gebouw een energiebesparingsonderzoek door een energie-adviseur zijn uitgevoerd. In dit energieadvies wordt berekend wat de geschatte jaarlijkse aardgas- en elektriciteitsbesparing en de daarmee behaalde CO₂-reductie is. Deze geschatte energiebesparing en CO₂-reductie worden voor elke aanvraag opgenomen in een pdf-bestand. Bij de uitvoering van de subsidieregeling registreert RVO alleen het type maatregel en het subsidiebedrag van de individuele aanvragen in een centrale database. Daardoor heeft RVO geen indicatie wat de energiebesparing en CO₂-reductie is van de maatregelen die met de DUMAVA-subsidie worden gesubsidieerd.

Om een indicatie van het effect van de eerste openstelling (2022) te kunnen geven heeft RVO daarom aan TNO gevraagd om besparings- en CO₂-reductiekengetallen per euro subsidie te bepalen voor de maatregelen die DUMAVA-subsidie krijgen.

Om vervolgens ook een indicatie van het effect van de tweede openstelling in 2023 te kunnen geven, heeft RVO de berekende besparings- en CO₂-reductiekengetallen per euro subsidie toegepast op de gegevens van de tweede openstelling. In totaal zijn er op de peildatum (4 april 2024) 2018 aanvragen (deels) goedgekeurd en is er bijna 183 miljoen euro subsidie toegekend.

4.2 Besparingskengetallen en emissiereductie eerste openstelling

RVO registreert geen informatie uit de energiebesparingsonderzoeken bij de aanvragen, maar deze informatie is wel noodzakelijk bij de specificatie van de maatregelen en het opstellen van kengetallen voor energiebesparing. Daarom heeft RVO voor de eerste openstellingsronde een steekproef uitgevoerd voor dertig aanvragen van subsidie voor individuele maatregelen en dertig aanvragen van subsidie voor een integraal maatregelpakket. Daarvoor is handmatig aanvullende informatie uit pdf-bestanden gehaald. TNO heeft de gegevens uit de steekproef gebruikt om meer inzicht te krijgen in de specificaties van de getroffen maatregelen. Vervolgens heeft TNO voor de zeven meest aangevraagde individuele maatregelen uit de eerste openstellingsronde een inschatting gemaakt van besparingskengetallen. Voor de subsidieaanvragen met een integraal maatregelpakket heeft TNO een inschatting gemaakt met kengetallen op basis van de labelverbetering (methode 1) en op basis van de kengetallen voor individuele maatregelen (methode 2). TNO heeft bij het opstellen van besparingskengetallen allerlei veronderstellingen moeten doen over de verduurzamingsmaatregelen of de uitgangssituatie waarin ze worden

toegepast²⁷. Met een gevoeligheidsanalyse hebben ze laten zien wat dat betekent voor de onzekerheid rond onze schatting van het effect op energiebesparing en emissiereductie.

Emissiereductie eerste openstelling - individuele maatregelen

In tabel 4.1 is de emissiereductie per maatregel weergegeven. De jaarlijkse emissiereductie van individuele maatregelen varieert tussen de 0,09 en 0,77 kg CO₂ per gesubsidieerde euro. De achterliggende cijfers voor emissiereductie zijn de elektriciteits- en aardgasbesparing per individuele maatregel. Deze zijn ook weergegeven in tabel 4.1. Per gesubsidieerde euro is de aardgasbesparing het hoogst voor de warmtepomp > 70 kW. De elektriciteitsbesparing per gesubsidieerde euro is het hoogst voor LED-verlichting.

Maatregel	Elektriciteitsbesparing per euro subsidie [kWh/euro subsidie]	Aardgasbesparing per euro subsidie [m ³ /euro subsidie]	Emissiereductie per gesubsidieerde euro (kg CO ₂ /euro subsidie)	Emissiereductie per geïnvesteerde euro (kg CO ₂ /euro investering)
HR-glas		0,12	0,21	0,06
Isolatie diversen		0,15	0,27	0,08
Warmtepomp(boiler) < 70 kW	-0,19	0,08	0,09	0,03
Warmtepomp > 70 kW	-1,37 ²⁸	0,38	0,26	0,08
Koude- of WTW-systeem uit ventilatielucht		0,13	0,24	0,07
LED-verlichtingssysteem	2,56		0,77	0,23
PV- of PVT panelen	1,8		0,54	0,16

Tabel 4.1 Jaarlijkse emissiereductie per euro subsidie per maatregel

Met de besparingskengetallen is vervolgens de totale emissiereductie per euro subsidie voor de individuele maatregelen berekend en komt neer op 0,34 kg CO₂ per euro subsidie. Deze is bepaald door te wegen naar het subsidiebedrag per maatregel in de eerste tranche. Voor het berekenen van de totale emissiereductie voor de individuele maatregelen is het dus belangrijk om te kijken naar de verhoudingen van de individuele maatregel binnen het totale subsidiebedrag van alle individuele aanvragen. Hoe meer dit afwijkt van de verhouding binnen de eerste tranche (waarmee het kengetal is berekend), hoe minder goed het kengetal aansluit bij de tweede tranche.

Vervolgens is de totale emissiereductie voor de individuele maatregelen voor de eerste openstelling berekend. In totaal leveren alle individuele maatregelen van de eerste tranche een jaarlijkse emissiereductie van 31,4 kton CO₂ per jaar op. Zie tabel 4.2.

²⁷ Door gebrek aan informatie over de maatregelen zijn veel aannames gedaan; de onzekerheid over de emissiereductie is daarom groot. De besparing en emissiereductie zijn daarom slechts een indicatie van de orde grootte. Er is geen rekening gehouden met free-riders, het is niet bekend hoeveel gebouw-eigenaren de maatregelen ook zonder subsidie gerealiseerd zouden hebben.

²⁸ Een besparing kan ook negatief zijn, in dat geval wordt er juist méér verbruikt.

	Emissiereductie per euro subsidie per jaar [kg CO ₂ /euro subsidie]	Subsidie [miljoen euro] ²⁹	Emissiereductie alle aanvragen [kton CO ₂ per jaar]
Kengetallen TNO (7 maatregelen)	0,34	91,8	31,4

Tabel 4.2 Berekende jaarlijkse totale emissiereductie voor de individuele maatregelen – eerste openstelling

Emissiereductie eerste openstelling - integrale pakketten

De emissiereductie door integrale pakketten is door TNO berekend met twee verschillende methodes. De eerste methode, de labelsprongmethode, gaat daarom alleen uit van gemiddelde energiebesparingen. De tweede methode is de toepassing van de kengetallen van de individuele maatregelen.

Methode 1: kengetallen labelsprong integrale verbetering

Bij deze methode wordt het energieverbruik ingeschat met kengetallen gebaseerd op werkelijk verbruik voor de combinatie van gebruiksfunctie, oppervlakteklasse en label. Door het energielabel, de gebruiksfunctie en het oppervlak te koppelen aan de kengetallen uit de Verrijkte BAG is een *gemiddeld* energieverbruik voor en na de maatregelen en een energiebesparing door verbetering van het energielabel te bepalen. Zowel het aardgas³⁰- als elektriciteitsverbruik³¹ is hierbij meegenomen. Het is omgerekend naar CO₂-reductie met de emissiefactoren. Deze methode houdt geen rekening met het type maatregelen dat is genomen binnen een pakket, zo is er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met een warmtepomp of PV. Dit is een grote versimpeling, maar is toegepast omdat de informatie van de steekproef zeer beperkt is. Door de CO₂-emissiereductie (521 ton CO₂ per jaar) te delen door het subsidiebedrag uit de steekproef (12,1 miljoen euro), waarvan de gegevens bekend waren voor deze methode, kan de emissiereductie per gesubsidieerde euro worden berekend. Daarmee komt de emissiereductie uit op 0,04 kg CO₂/gesubsidieerde euro.

Methode 2: kengetallen individuele maatregelen voor integrale verbetering

Een tweede methode is het toepassen van de kengetallen zoals bepaald voor de individuele maatregelen. Deze worden toegepast op de steekproef van de integrale pakketten. De besparingskengetallen zijn toegepast op het subsidiebedrag naar maatregel. Wanneer geen besparingskengetal is bepaald in de individuele maatregelen is geen emissiereductie meegenomen, bijvoorbeeld voor warmte/koude-opslag. Daarmee leidt dit tot een onderschatting van de totale reductie. De jaarlijkse emissiereductie per euro subsidie komt op 0,27 kg CO₂ per euro subsidie.

De totale reductie is opgeschaald van de steekproef naar de totale aanvraag. Hierbij is het subsidiebedrag van 52,5 miljoen euro vermenigvuldigd met de reductie-intensiteit die bepaald is in de steekproef. Tabel 4.3 laat een grote variatie zien tussen de gehanteerde methodes. De berekende jaarlijkse emissiereductie voor de eerste openstelling komt uit op 2,3 tot 14,2 kton CO₂ per jaar. Doordat weinig achtergronddata bekend zijn kan niet worden bepaald welke methode het meest nauwkeurig is.

²⁹ Het totaal toegekende subsidiebedrag voor de eerste openstelling ligt hoger dan het toegekende subsidiebedrag waar TNO destijds de berekeningen mee heeft gedaan. Het beoordelingsproces van de aanvragen was destijds nog niet afgerond.

³⁰ Voor aardgas is een duidelijke afname in verbruik bij een beter energielabel. Voor elektra is deze trend minder.

³¹ Voor het elektriciteitsverbruik is het saldo weergegeven na aftrek van eventuele opwekking met zon-PV.

	Emissiereductie per euro subsidie per jaar [kg CO ₂ /euro subsidie]	Subsidie [miljoen euro] ³²	Totale emissiereductie [kton CO ₂ per jaar]
TNO methode 1	0,04	52,5	2,3
TNO methode 2	0,27		14,2

Tabel 4.3 Berekende jaarlijkse emissiereductie door integrale pakketten – eerste openstelling

4.3 Emissiereductie tweede openstelling

Emissiereductie tweede openstelling - individuele maatregelen

Zoals in paragraaf 4.2 al benoemd is het voor het berekenen van de totale emissiereductie voor de individuele maatregelen belangrijk om te kijken naar de verhoudingen van de individuele maatregel binnen het totale subsidiebedrag van alle individuele aanvragen. Hoe meer dit afwijkt van de verhouding binnen de eerste tranche (waarmee het kengetal is berekend), hoe minder goed het kengetal aansluit bij de tweede tranche.

De verhouding naar individuele maatregel in de tweede tranche is dus vergeleken met de eerste tranche en deze komt in hoofdlijnen overeen. De grootste afwijking is te zien bij warmtepompen en LED-verlichting, deze maken dit keer een relatief groter deel uit van de subsidie. HR-glas maakt in vergelijking een kleiner deel uit van de subsidie. Zoals te zien in tabel 4.1 hebben deze uiteenlopende emissiereductie factoren. De veranderde verhoudingen zorgen voor een verschil in gewogen emissiereductie dat kleiner is dan 5%, daarmee is dit niet meegenomen in de berekeningen en is gerekend met de gewogen emissiereductie voor individuele maatregelen uit de eerste tranche.

Met het berekende besparingskengetal voor de eerste tranche is dus ook de totale emissiereductie voor de individuele maatregelen voor de tweede tranche berekend. In totaal leveren alle individuele maatregelen een jaarlijkse emissiereductie van 35,8 kton CO₂ per jaar op. Zie tabel 4.4.

	Emissiereductie per euro subsidie per jaar [kg CO ₂ /euro subsidie]	Subsidie [miljoen euro]	Emissiereductie alle aanvragen [kton CO ₂ per jaar]
Kengetallen TNO (7 maatregelen)	0,34	104,8	35,8

Tabel 4.4 Berekende jaarlijkse totale emissiereductie voor de individuele maatregelen – tweede openstelling

³² Zie voetnoot 26.

Emissiereductie tweede openstelling - integrale pakketten

Tabel 4.5 laat een grote variatie zien tussen de gehanteerde methodes. De berekende jaarlijkse emissiereductie voor de tweede openstelling komt uit op 3,4 tot 21,1 kton CO₂ per jaar.

	Emissiereductie per gesubsidieerde euro per jaar [kg CO₂/euro subsidie]	Subsidie [miljoen euro]	Totale emissiereductie [kton CO₂ per jaar]
TNO methode 1	0,04	78,0	3,4
TNO methode 2	0,27		21,1

Tabel 4.5 Berekende jaarlijkse emissiereductie door integrale pakketten – tweede openstelling

4.4 Totale emissiereductie eerste en tweede openstelling

Voor alle goedgekeurde subsidieaanvragen uit de openstellingsrondes in 2022 en 2023 van de DUMAVA-regeling berekenen we aan de hand van besparingskengetallen een totale emissiereductie. De berekende reductie komt uit op 77,1 tot 104,5 kton CO₂ per jaar, zoals te zien is in tabel 4.6. Deze reductie is berekend voor de eerste en tweede openstellingsronde samen, waarbij (op de peildatum) 330,6 miljoen euro is toegekend. De bandbreedte ontstaat doordat twee methodes zijn gehanteerd (zie paragraaf 4.2).

De emissiereductie is uitgesplitst naar aardgas en elektriciteitsbesparing, zie tabel 4.7 en 4.8. Dit is zowel uitgedrukt in energie-eenheid als in CO₂-emissies. De totale energiebesparing van de maatregelen waarvoor DUMAVA-subsidie is toegekend wordt geschat tussen de 0,95 en 1,20 PJ aardgas en tussen de 0,23 en 0,43 PJ elektriciteit. Met de emissiefactoren van aardgas en elektriciteit in 2021 betekent dit in de hoge schatting een emissiereductie van circa 0,1 megaton per jaar, waarvan 0,07 megaton reductie van directe emissies door aardgasverbruik.

De emissiereductie betreft om verschillende redenen slechts een indicatie:

1. Voor individuele maatregelen is 10% van de investering niet meegenomen, voor integrale pakketten in de hoge berekening is dat 32%. Hierdoor kan de besparing hoger uit vallen.
2. De berekening is op vele onzekere aannames gebaseerd, waardoor rekening moet worden gehouden met een grote bandbreedte.
3. Doordat de subsidies vooraf zijn toegekend is nog niet zeker welke maatregelen en met welke kwaliteit ze daadwerkelijk worden uitgevoerd. Dit kan ook de weging van maatregelen beïnvloeden.
4. De emissie betreft jaarlijks vermeden emissies. Voor elektriciteit zal deze emissiefactor de komende jaren verder afnemen. In deze studie is de emissiefactor voor elektriciteit uit 2021 gebruikt.
5. Er kan sprake zijn van maatregelen die ook zonder subsidie zouden zijn genomen, waardoor de subsidie niet tot extra vermeden emissies leidt

Aanvragen	Emissiereductie per euro subsidie [kg CO ₂ /euro subsidie]		Subsidie [miljoen euro]	Totale emissiereductie [kt CO ₂ /jaar]	
	Laag	Hoog		Laag	Hoog
Integrale pakketten	0,04	0,27	134,3	5,8	36,4
Individuele maatregelen	0,34		196,3	67,1	
Totaal alle aanvragen	0,23	0,32	330,6	77,1	104,5

Tabel 4.6 Totale jaarlijkse emissiereductie en subsidiebedrag voor eerste en tweede openstelling

	Elektriciteitsbesparing [TJ]		Elektriciteitsbesparing omgerekend naar CO ₂ [ton CO ₂]	
	Laag	Hoog	Laag	Hoog
Reductie integraal	-6,2	192,8	-0,5	16,1
Reductie individueel	233,2		19,4	
Totale reductie	227,0	426,0	18,9	35,5

Tabel 4.7 Jaarlijkse elektriciteitsbesparing van alle aanvragen voor eerste en tweede openstelling

	Aardgasbesparing [TJ]		Aardgasbesparing omgerekend naar CO ₂ [ton CO ₂]	
	Laag	Hoog	Laag	Hoog
Reductie integraal	111,7	358,5	6,3	20,3
Reductie individueel	842,5		47,7	
Totale reductie	954,1	1201,0	54,0	68,0

Tabel 4.8 Jaarlijkse aardgasbesparing van alle aanvragen voor eerste en tweede openstelling

De volledige TNO-rapportage van de effectmeting van de eerste DUMAVA-openstellingsronde, met uitgebreide achtergrond en toelichtingen op de berekening van de besparingskengetallen en totale emissiereductie, de aannames die daarbij zijn gemaakt en de gevoeligheidsanalyse, vindt u op deze [pagina](#).

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Publicatienummer: RVO-155-2024/RP-DUZA

Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag

Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag

T +31 (0) 88 042 42 42

[Contact](#)

www.rvo.nl